

(34)+

18.5.1965

בנושא: אחיה הדר וט ותפקידו בתפקידו כניצוד פרזיטאים

1945-1941

רנטגן חמיון כל בתרדי פרזיטאים באורוורן

1944-1943

הברואינית: ליזת גדרון (אדה נחפית)

הפראיין : בן דוד גדרון

ש בתחילת שאל אותו כמה פרטיכם ביוגרפיהם: סתי ואיפה נולدت
וממי היו הוריך?

ת נולدت בווינה ב-4 בנובמבר 1920. ^{הורי} שם אבי אליעזר, ושם
אבי אכתר. הם טבוצא בוהמי, ז.א. פז'וסלובקיה. אבא צלי^{הורי}
בתוך ילד בא לויננה והתהבר שם. ואשי התהבר איתה, היא
באה שבודסיה. אנחנו חזרנו ל^{ז'} כוסלובקיה ב-1926.

ש איזה חינוך קיבלת?

ת הלכתי לבית ספר יסודי, 5 שנים בסוראביה, בכפר. ולאחר כן
עברה לבית ספר "ז'יגטאל" בעיר אולפין, גם כן
בסוראביה. ב-1932 עברה לעיר ערלסקאך, ושם עברת לאמוניה.
ז.א. זה היה רצ'רמ-רייאל-גפנזיום. שם גדרת 7 כיתות.
זה סתקבל כפו י"ב כיתות. כשהייתה האנקייה של הסודטים
לריין הגרמני - בחרנו לדראך, שב עוד הלכתי כמה שבועות
לቤת הספר. ולאחר כן לא יכולתי בתוך יהודיה להפסיק ^{הורי}
וأت בחינת הבגרות כבר לא עזיתי.

ש אבי סביר שזה היה חינוך כללי. והחינוך ^{הורי} איזה שהוא
קיבלה?

ת עד 32', למשך היה חינוך שלנו חינוך של י. ודריך מtbody לגבאי. היינו המשפחה היהודית היחידה בכפר השוראי כפי / ציינתי קודם. אולם ידעת שאני יהודיה אבל זאת הייתה ידיעה קרוosa מואוד.

אחר כך, כשעכברתי בגיל 10 לכיתות הenson לאולדמייך - נפגשתי עם עוד בנות יהודיות, אבל גם אז עוד לא קיבלתי חינוך יהודיה, אלא רק באזע עבדנו לקרלסבאד, ואני נכנסתו לגסנסיה ובפגשתי עם ילדות יהודיות - קיבלתי את החינוך היהודי הראשון שלי, ז.א. - פורה לDat טה". הוא שנותן לי את העיורים הראשונים.

אבל באותו זמן כבר נכנסתו לתנועת תכלת-לבן, מתנועת בוער. ומאז חזרתי ליהודות, אם אפשר לומר לך כך.

ש ספרי לי בבקשתה בעניין זה עד לשלטונו הנאצי; קדריך אל יהודות, כתובות התגובה ואנשי התגובה, ובדומה. ת עד לשלטונו הנאצי לפעלה לא היה לי חינוך יהודי. אלא זה חוף. בדצמבר 32' עבדנו לקרלסבאד, וב-33' בינוואר תחילת לפעלה של השליטו; הנאצי. ובאותו זמן אני - חיota והייתי בחברה היהודית בקרלסבאד, קעריך, וכבר לא בכפר הנידח במדראביה, נפגשתי עם יהודים. ולפעלה רק אז תחילת ההכרה לפועל אני יהודיה. ואני אז קיבלתי - תחילת לשלוט באותה שנה או שנה אחרת זה, תחילת ללמידה עברית. ותחלתי לקרוא ספרים בנוואר יהודיה, ובתגובה בוער הייתה בכלל באויריה יהודית.

אני רוצה גם לציין שהpora לדת היה בקרלסבאד, בגנסיה היה ציוני ועברי. הוא לימד אותנו את הדת ברוח לאומית יותר, הוא היה גם ציוני, הוא לימד אותנו את הפסטה ^{הפסטה} הספרדי ^{הספרדי} הספרדי בעברית ולא את האשכנזי. רצון לי גם ספרים בנוואר יהודיה לקרוא. הוא היה הראשון שהתחיל לרכוש עוד נפש יהודיה. אך (^הב-33' גויא).

ש הכוונה שלי הייתה בפרק זה עד לשלטונו הנazi בציגולובקיה.

אבל לא לעת עתה נצטצם עד לאבצלאם. כפו שופרת קודם

הוית בסודסיב עד Auschluss.

ת טוב, כפי שציינתי. אתה מתקורן לחיבור יהודי ?
ש חיבור יהודי, ובכלל המקרים שכן למתנוועה האיזונית או
למתנוועה יהודית אחרית.

ת היהת ונכנתתי למתנוועה ברער, והיא חיבכה ברוח יהודית -
התחלתי להבין, ובפקחו עיני. ואני זוכחת שזאת הייתה
בסביבלי חוויה עצומה, וגדולה שאר. אני לפעטה התחלתי
להרגיש למי עני סייכת. ואני חשבת שגם הורי - לפעטה
דרכנו חזרו ליהדות, ואפילהו באו למתנוועה האיזונית. הם
אחר כך בעשו חברים במתנוועה האיזונית והשתתפו בכל הפעולות
ותמכו בחיבור היהודי והתבוצתי אלנו. לפצ דעתך הם היו
שאוד נברניט. הם לא טכו מאייתנו השתגפות במתנוועה, לא
בטענות - הם נתנו לנו בהחלט להסתף בכל הפעולות
וההפעלים של המתנוועה ותמכו בזיה.

ש הגעת לאיזה שהוא תפקיד בתנוועה?
ת אני התחלתי להדריך בגיל 15 בערך ילדות יותר צעירות.
אני הייתם בשכבת הצעינים, כפי שקרה לו זה, והדרשתי ילדים
בגיל 12-13 שהיו בשכבת הסולאליך, עד אברחנו לפראג. וכן
בפראג הטבתי אותה פועלה. אז הדרשתי כבר ילדים
יותר גדולים.

ש וזה הכל היה בבלאו-וועיך (תכלת-לבן) או אחר כך עברת
למתנוועה אחרת?

ת זה היה הכל בשכגת התכלת-לבן. אני רק רוצה לציין שהיינו
בקראנסבאד גם אגדת הסזרט סכבי. ואני הייתי פעילה גם
בסקבי. ז.א. הלכנו להתעמל שם, והיו שפוגנים, והיו גם
פועלות לכירום אותן, ובזה הייתה גם כן פעילה.

ש ספרי לי בבקשה על היפויה - אם חל מיפויה - והשיכוראים
shallו - אב חלו - מחל מה ^{אנו מודים}
Anschluss כבנשו לזכוכית עצמה.

ת לטעמה בגישתי לא חל טיפנה. אלא החיבור שלנו והכוונה
של ^{אנו מודים} הילג ^{פָּדוּתִים} היה מכוונים להכשרה, לפיקוד את בית
הספר וללבת להכשרה, וצלות לארץ ישראל. זאת הייתה
אות הפטשות החינוכיות בתבואה, ואני הבנתי אז את דרכי.
ולפי זה הלכתי.

^{ה' ג' נובמבר}
וכאנהנו ברחנו מהסודים המוכנו כל אלה שברחו - המשיכו
אחר כך בתבואה ברגג, בהדרכה, ואחר כך בשנת 39.
כבר הלכתי להכשרה. והכוונה הייתה לעלות. אבל זה פרק לחודש.
עד אז סיפרת לי על ההתקנות שהיו. אין היפויה של השלטון
הנוצרי השפיע על הפעולות שלכם הרי בכל אורען הפעולות
הייתה מאורגנת אחרת, אני מתאר לי, כשהנאצים היו כבר
בא כוכוביה?

ת כן. עד ה-15 בפְּרַץ היינו עוד פועלים כרגע את כל הפעולות,
הדרך וספינדריוניס והרזאות וכל מה ששייך לזה. והמסכנים
עוד אחרי ה-15 בפְּרַץ אני זוכרת שארכנו עוד את אסנה
הכי גדול באוגוסט 39. והוא פשתיהם ב-1 בספטמבר,
שנודע לנו על הכרזת הפלחה. וזה עוד עלה לטעמה כרגע.
וכאתוכזה הפלחה ואנהנו בפחים התפזרנו מאותו מפנה,
כי שם היו ~~לוד~~ צעירים, ורק הדריכים היו יותר סבוגרים,
סביב 18-20, החניכים היו יותר צעירים. אז חזרנו לסקופותינו.
אני באתי לבירין, שם הייתה הכשרה של צעירים. הם היו בגיל
14-16 בערך. הכוונה הייתה לשלהם אותם מה סיור טהר
עם עליית הנוער. חלק גדול מהם - לא כולם - נשלח בamat
על ידי עליית הנוער. חלן מהם נשלח לדניה ולבדייה. אז
הייתה פעולה להוציא את הילדיים בכל דרכים האפשרות.
כך שנשלחו ילדיים לאיכרים בדניה. בקבוצה ~~אך~~ שהיה
מדריכה salah, גם כן עשו כך. והצלחנו עוד כמה מהם להכין

לעלית הנעור.

אבותנו - אחר כך חזרתי לפראג וחיסלנו את הפלוגה הזאת.
ובשם הלאתי שום להכשרה. באורתה תקופה התחילה פעולות הכשרה.
כולם חיכו לאפשרות על עלייה בפלוגות הכשרה, רוב האבושים.
אני הייתי בכמה שלוגות הכשרה וב חיכיתי לאפשרות על
עליה.

לפניהם שמשיך בכוונה זה הייתי רוצה לשאול אותו:
מי ארגן את עליית הילדיים, מי ארגן את הבסיעה שלהם לדנמרק?
ת בעליית הנעור היו כמה חברי. היום אני לא יודעת בדיק
מי ישב שם. וגב הייציאה, ההגירה לדנמרק, הלהקה דרכ' פרচ'ז
עלית הנעור. זה היה למעשה אותו טפעל.

נסעיך עכבר. הייתי רוצה שמשיכי לספר על אותו נושא,
על הפעולות שלכם עד לגירושן בלבד לטריזנטאט.
ת זה קצת קשה. יי פה כמה תקופות. תקופה אחת שבה היינו בפראג.
אז, אני זוכרת, הטריכנו לעבוד כבד במחתרם. אני חשבתי
זה היה בשנות 40'. אגב, כתבתי את זה בדיספה שלי, ואני
עכשו לא זוכרת בדיק את התאריכים. אבל אז נאלצנו לעבוד
במחתרת. ונפגשנו עב החביבים בדירות פדרטיות, והיינו צדיכים
כאור להיזהר, כל ילד בא לחוד, בהפרשי זפן בכוון לדירה,
וכך גם יזאגו - כדי לא לעורר סוט חשד. לאו דורך מצד
הנאזים הגרמנים פחדו, אלא מסתורי הפעולה הנאצית פחדנו
טואר, מהאוכלות הנאצית שחיק גדור מדם היו מעתה
פעולה ומספרו. ובהחלה הטריכנו לאסור על כל הכללים של
עבדה במחתרת. נפגשנו בדירות לשיחות.
דורך ברשומות שלנו שaprati אין שგנון את האחד במאי
במערה - גם זה מפעל שהיה בקבוצה שלי. נפגשנו החוצה (וז
עוד היה אפשר לנסוע, לא היה לנו עוד השלאי הזהוב),
נסאננו סקוב נסתר, מפערת, ולשם נסענו בחטלית, גם כן
בקבוצות קטנות, לא כולם באורתה חטלית, לאז לאט התכנסו
שם, הביאו ברכות, ופנסים, וצרכנו פתחה הפעלה, ושם בפנים

היה כעין טעם, ושרנו בלי פחד את הטייריב המטאיסים, ذات היתה חוויה גדולה בלביל הילדין, אני זוכרת. את הזיכריה הפדרויק אפער למסוא ברשיות שלנו. אני כבר היום לא זוכרת כל כך טוב.

ה זכרת לנו רישיונות שלכם בתוך הספר. אולי תאמרי במקומם זה לאיזה ספר את שוכנות?

אני שוכנות לרישיונות שהבראה הנקה פיעל ואען רשםנו אחרי שבנו ארצה ב-1946. הרישיונות הללו סורכבות מכמה חלקים, חלק מהן הלאה התקופה שלפני באננו לגיטו טרזנטאט, הפעילות בפראג. ובחלק הזה אני תיארתי את הפעולות במחתרת. אני גם זוכרת את המפגן - אני לא יודעת כבר בדיעוד מה זה היה - שהופיעו שם אבדי האס-אס ופייזרו את כולם, אבחנו התפזרנו מהר טאו. ולמעשה זה היה סוף הפעולות החזי-רשטיית, מאז פיזור המפגן ^{לא} שהיה נאולם התעלמות היהודי, אז נכנסנו למחתרת.

אייפה הופיעו הרישיונות הללו? הרישיונות שכתבנו ^{לנקראות} "טרזנטאט" הופיעו בהזאת עם ערבך, ב-1947, אם אינני טועה. אבחנו כתבנו את זה בנאוי יונבי 40. וזה הופיע ב-47'.

לפני שנסיך עוד שאלה, בבקשה: אם ~~היא~~ עד עכשו הייתה הפעולות בתבואה או רגילה, (נובל לקרו לה), האם הייפתם תשומת לב לזמן זח ^ב ילדים, והאם הסברתם לילדים מה קורה? ואיזה סיום או כפה קורם קיבלו הערות אלו בתוך הפעולות שלכם?

הצעירים הבינו את סכנות העבודה הפתוחתית. הם הבינו שאבחנו בלהק חיזוני כזה שאפורה לנו לפעול באנגליה, ואבחנו נאלצים לפעול עכשו בתא קטן במחתרת.

אני גם לא חשבתי שהיינו צריכים לאורפן מיוחד להסביר את הדבר, אלא הם הבינו את זה.

וهم הבינו את הדבר.

ש תמשיכי בבקשתם את הסיכון שלך, כאמור, עד לגירוז לטריזינגסטאט.

ת אחורי וקופת פסוייפט בפראג - אני יכולת כובןך באוון

איישי לספר, - ציינתי כבר שרוב הזמן הינו היינו בצלות
הבראה. ואני, אותה שנה, ב-40', היתי עוד בצלות
הכשרה שקראנו לה "הבראה ביברין". ז.א. היו לנו צעירים
שכבר לא יכלו לנשוע בעלית הנורדר, 462א היו צעירים
לפוגרת עלית הנורדר, אבל גם עוד לא היו בוגדים טעם.

איתם היתי עוד מה חדש בזאת שדריכת וגב סבלת.
בצלות צל עיר צ'כית ~~טולין~~^{טולין} קוראים לה. זאת
היתה פולוגה שהיתה בטקסים ~~טולין~~^{טולין} נקרא פוליטונוב
והיה ~~טולין~~^{טולין} הכתלות הגדלות ביותר ברפובליקה
בזמננו. הבניין עבדו בכתלות האלה בהזאת עצים. ואני
היתי בתורה מדרכיה וஸבלת. והיה שם עוד מדריך אחד.
הינו קדמת יותר מבודדים מתחניכים.

בשלתי לשם מטעם מרכז הלוֹץ לבער שחלה. היו לנו תנאים
קשה מאד והצעירים לא ידעו להסתדר, ובבנסה שחלה
איומה, אמי התנדבתי בעצמי ללקת להם. היה להם סקabs,]
והצלהנו להתגבר בלחמה עקשנית על זה. זה היה דבר איום.
אחר כך גם הפלוגה הזאת התחלפה. ואולי חלקו הצעים ~~טולין~~^{טולין}
עלות, אני כבר לא יודעת.

אני, אותה תקופה, קיבמתי סרטיפיקט לטקס פועלות.
בן, הייתה עוד קבוצה של עליית גוער שהיתה צריכה לעזרות,
והיינו מהן חברות שקיבלו סרטיפיקט למסק הפעולות.

אבל זה היה בסוף 40'. ולא נאנו לנו כבר לצאת.
הכל כבר היה ארוץ, אני זוכרת, והמזוודות היו כבר
בתחנת הרכבת, וציפינו כל יום להיתר יציאה. וזה

בא מה "צנטרל שולע" Zentralstelle - סדרו לנו ואמרו זו:

"Auf ein paar Juden mehr oder weniger
Kommt schon nicht an"
כך נאמר לנו. ובאזורנו. מכך מרים: כאי מואם מאה או לאן,
מי כה ביאן.

از החלטתי החלטה אישית. אני רוצה אחר כך לספר על זה.
ביליתי בכמה פלוגות הצבא. ועכשו היה כבר ברור שהיציאה
נסגרה, ושלא נוכל לצאת. ואנחנו כלואים ותפושים.
ואין כל סיכוי ל יצא עד לסוף הלחמה.

از החלטתי: די פלוגות ההכשרה, אני רוצה גם ללמד מה
שהוא. והחלטתי ללמד גננות.

היות וזה שוד לא היתה אפשרות על גננותנו, כי כל>Status
הנו הוכיחו לשטחי ידוקות - לא היתה לי ברידת אלא לפחות
ידקנות. כי אני רציתי להוכיח את עצמי לארץ ישראל. לנצל
את הזמן הזה (כי הרי לא ידענו מה עומד לפנינו). לנצל
את הזמן ללמד סקוו שמתאים לקיבוץ ולא לארץ ישראל.
ובאמת התחלתי ללמד אחר כך, ב-41, כນסתי לגן הקהילה.
והתחלתי ללמד את המקצוע.

באמת עכשו הייתה צדקה להיעזר ברשימות....

- - -

טוב, התקופה 41-42 - היתה תקופה בה באו כל הגזירות
על היהודים בפרוטקטוראט, כמו האיסור על יציאה אחרי
שעה א שינה. ודבר מאורծ מכך היה האיסור להסתמך ברחובות
הראשי. היינו צריכים למכת רחובות הנדרים כדי להגיע
לדירות שלנו. וכל פיני דברים כאלה חביבינו מאור. וגם
היה שט פאור זמן לפעולות בNEG זה. וכך נצאר רק יום
ראשון לפעולות עם הילדי, עם העיר. ואנחנו רוכנו,
כי שלא היה בהכשרה אז, ונמצא בפראג, או בברגנו או
בקופות אחריך, הattend לעבודה בעבודה סיוכן להפיק תועלת
סנה, או ללמד ^{אלה} שפה מה שהוא.

היו עוד חברים בפלוגות הצבא ב-41.

במה שברגע לי לבדוק בגן, והייתי פאור עצמה. הנסיעה
למקום העבודה לקחה שעה, ובזמןה גם בן שעה. והעבודה
הייתה ^{מספר} 11 שעות עם הפסקה. כך שזרת לעיר, לפראג,
ובקושי יכולתי לגבור ארוחת ערבי בבית החלוץ, (שם אכלתי

שם כבית של החלוץ}
ושחר-ספר הביתה, לדירה שלי. כי
בשונה היינו צריכים להיות כבר בתי. כי אז היה
כבר תקופה של הטלאי הצהוב.

עם הגלחת הסרנספורטים - בכלל כל הפעולות לאט לאט
נפסקה.

ש מה היה ידוע לך על התכניות להקמת גיטו טרזינשטיין, לעומת
הגירושים לפולין באנט 41?

ת אני זוכרת את הגירושים לפולין ב-41', היטב. כי הקרובים
היחידים שהיו לי בפראג, או אחיהם ואחים אל עמי נשלחו
באותם טרנספורטים. הראשוניות ביניהם היו דוקא אנטים
מהסורים, והקרוביים צלי היו פליטים מהסורים. אלה היו
הראשונים שנפלו קורבן. דור אחד של לי היה בטרנספורט
הראשון. ושתי דודות היו כבר בטרנספורט השני. וכך -
בטרנספורטים האלה, הראשוניות של הראוי לודז'; ועוד
קיבלו גלוויות מהקרוביים מלודז'. אני זוכרת אותן היטב.
לכבי השאלה הענייה אני יכולה להגיד לך דבר כזה:
או החלטת החוג שביב יעקב אדלשטיין את ההחלטה שלם,
איןני יודעת - כמובן שזו לא הייתה רק החלטה שלהם אלא
הצעה של הראשוניות, והם חשבו לנצל את הדבר לטה שווא
סועיל ליהודים, רצוי להגן על יהדות בוהמיה וצ'כיה, יהדות
הפרוטקטורט, וחשבו שבהצעה זו של הקמת גיטו מיוחד
לאנשי הפרוטקטורט יוכלו להציג את היהודיים.

זה היה אז ידוע לנו, ואנחנו הבנו את הכוונה על יעקב
אדלשטיין והחוג שלו. והיו הם חברי כהלוון גם כן, בתוך
הջג הזה, שהסבירו לכך. אני זוכרת שהיה גם ההחלטה
כללית בתגובה שהחברים יילכו עם כל היהודים לגיטו. ולא
ילכו למחתרת.

ש מתי הייתה ההחלטה הזאת, את זוכרת?
ת אני חשבת שזה היה עוד ב-41', בזמן שהלינו על הקמת
טרזינשטיין, הגיטו בטור טרזינשטיין.

פה יש דבר אחד אישי שיש לי להעיר:

אני זוכרת שהתכוונות הסכימו להחלטה זו. הן דנו בוורדי.

אני כבר לא זוכרת את עצם הדיון, אבל הדבר חייב פחתה

או יותר את החבריכם. ואני זוכרת שהיו לי חברים בזופר

הצעיר, וההחלטה הזאת את הטופר הצעיר לא חיבבה. ז.א.

הם לא הסכימו לcko זהה, והם אמרו: צריך לצלול ולהציג

מה עבשך להציג. ולא לckett לדבר ^{כמו} גיטו מוצע על

ידי הגרשניכים. והם גם עשו כן. לא כולם - אבג חלק גדול

סאנשי הטופר הצעיר צללו. והחברים שלי, וביניהם הייתה

אחת מהחברות הטריות שלי, נכנסו לשכונת אותו טאלר איתם.

הם אמרו לסלובקיה ואחר כן להוונגריה. והם גם נצאו

בחיים. אחד מהם, שהיה בפראג, הוא רפי בן שלום | ^{הנזכר}

קייבוץ העוגן. {איינני יודעת אם אתה מכיר את השם, הוא

היה שגריר בטהראן לפני עתדים}.

החברים האלה הצליחו לסדר להם ניירות מזווייניכם. אגב,

חלק בעשה גם בדירה שלי. הם באו אליו. וסידרו שם את

הדברים האלה, כי היה ביתם שבו פעע יהודים,

הדירה היהודה בלבד הייתה יהודית. ויכלו שם לעשות את

הדבר הזה.

חלק מהחברים האלה הלבו לגרשניה לעבודה. אבל נדמה לי

ארובם נתפסו. ז.א. יפסרו אותם. על ידי הלטנה ^{אם} נתפסו.

ברגעם הגיעו בטור פועליהם לגרשניה וחשו שכך תהיה

הצלילה יותר לטפלות, כי הyncים לא יוכלו לנסור אותם

לנאציז. ובכל זאת הם לא הצליכו.

רק אלה שהצליחו לעבוד לסלובקיה ולהוונגריה נצאו בחיים.

ואז החבורה שדיברתי עלייה קורט, הרה, סנוד ניסתה

להופיע עלי. ואני התלבטתי. התלבטתי אדי קטה. אני זוכרת

שהזה לקח לי די הרבה זמן. יכולתי לckett אתם. הם היו

סדרדים לי גם בכך את הנזירות. אבל אני-היתה לי הרגשה

שאני לא יכולה לעשות את זה. שההחלטה הזאת שחייבת אורתו

מחייבת גם אותה. ואני חייבת לocket עם כל היהודים האלה. כי הכוונה של האנשי הפלכז'יס הינה לעוזר לארגן מה שהוא, להקל על הגורל גם של הזקנץ. ולוי הינה הרגשה שאני לא יכולה להוציא את עצמי מהחובה הזאת. לכן אני לא הlected עב החבריך האלה למחתרת. נסארתי בפראג עד שנשלחת לטריזנטאט.

ש נגעתי כאן בנקודת חוויה למדי: הימי רוזה, אם אפשר, להרchie אורה עוד. אפרת שהتلבשת. ז.א. - לסתות שהיתה החלטה, כפי שאמרת, לא ידעת אם ההחלטה טובה. (אם אני מבין נכון). או אם ההחלטה נכון. מה ידוע לך על עוד אנטים, למשל, בני משפחתך. מה הם חשבו על התכנית? או אנטים קרובים לך מתחנעה שלך?

ת בקודה לתכנית הזאת - אני לא דיברתי עם חברי אחרים על הדבר הזה. אני הבנתי והרגשתי שאני כוכחה לגפוד אם זה עם עצמי. שזה דבר אישי שבוגע רק לי, ההחלטה ^{ויליאם מילר ג'י} גורלית בשביili, ואחר לא יכול להחליט בשביili. קרובים כבר לא היו לי, ואני לא יכולתי להתייעץ עם אף אחד מתקרובים. ועם החבריכ - החברים לא חיכבו את דבר הזה בתנועה. ואני ^{לכונתך} לזו הזה, הימי אמרת או סורת ^{הציג את הוועוד עורי אטאלצאלן}. כי אנחנו האבנו שאלה צלו ותרחקו מ הסכנה של השלטון הבאי בטור הפטוטוראט - הינה להם הרגשה שהם יינצלו מדבר שעלול לקרות. כי הרגשה על אסון הינה כל הזמן רבתץ עליינו.

הרי אנחנו לא ידענו מה יבוא. תחילה כבר אז הטרנספורטים לפזרח, לפולין. ידענו זה מה שהוא בורא, מה שהוא קטה, אסון, סכנת נפשות. את זה ידענו. ואילו החברים צלו ידעו או קיוו, והיו להם סיכויים יותר גדולים להינצל מאר אלה שהלו בטור הסכנה מטה. זאת הייתה החלטה - ההחלטה שלי הייתה על פי השיקול שלמעה אני

לא יכולה לעוזוב עכשו אם תמכועה ואם החבריהם ואות החובות
שלוי ואות התתchieיות המוסרית הזאת ולבסוף, ולהציג את עורי.
אני חייבת ללחט עם כולם.
כך הייתה ההחלטה שלי.

ש מה היו הנ~~תקו~~ם לא קיבל את ההחלטה, של השופר הצעיר, האם
את זוכרת?

ת כי צדינתי קודם, הייתה ההחלטה ללחט לתוכה היוצר הזה,
לגייטו הזה, לעוזר שם; לעוזר לארגן, לעבד ולחתוף בעילות
ובבנין. לא יכולו לחתור לעצם את הדבד הזה, הרי לא ידעו
איך ומה ~~יהי~~^{את} הם. אבל הייתה הרגשה, או הייתה החלטה ~~טוטחים~~^{טוטחים}
לעוזר ~~בצער~~^{בצער} לארגן את חייהם גם בצליל הכבוגרים, הזקנינים
והילדים. הייתה מין הרגשה בזאת על להיות חלוֹן, גם שם.
ובך יעקב אדלשטיין הלך ~~שם~~, וכך הוא גם הצליח לכונע
את האבשים הצעירים יותר. וזה היה הקו בתכועה.

כך אני הבנתי את זה: טוטחים ללחט בתוך חיל חלוֹן, וlezor
לכל יהודים. כי היה לנו איזה שטחן שאנו יכולים יכளיב,
אנחנו צעירים, ויש לנו כוח, ואנחנו יכולים לעבוד, ואנחנו
יכולים לעוזר במקרה שהוא. זאת הייתה הרוח השוררת אז. אני
הבנתי זה נכוון, וטוטחים לעזות את זה.

לכן גם הבנתי מההחלטה הזאת היא הנכונה, ולא ההחלטה של
החברים של השופר הצעיר, אפרון לזלול ולבסוף.
או לא ידענו מה עסיד לעניים, ולא היינו -- היה ניגלים
אולי עוד כמה מאות חברים אילו היו הולכים בדרך הזאת.
אבל את זה גם היה קצה שאוד להזכיר אפס. יכלו בורדרים
לעשות את זה בתקופה ההיא.

ש מה היו האזטנליים של השופר הצעיר, או של החברת של,
אחר רצחה להפיע עלייך ~~טאללך~~? איך הם העמידו את הדבר?
את עמדתך ואת עדת התכועה של חילוֹן אנחנו עכשו יודיעו.
אבל איך השופר הצעיר, או החברת של -- אם את זוכרת יותר
טוב -- העמידה את המצב, איך היא ראה אותו אortho? פדוֹע היא
חייבת לא לעוזר?

ומה ע' היא חייבת לברוח?

ת קשה לי להתבטא בזזה. אני חשבתי שידעו בסלובקיה ובהונגריה האלטון הנazi לא סורגר כל כך חזק, ולא בלי אפשרות של קירוב ליהודים כטו בפרוטקטוראט. בפרוטקטוראט ישבו בהרבה של מלכודות סגורות באופן הרשמי. לא יוכל לצעת לשוב מקום, אלא עמדו להישלח או למסירה, לפולין, או לטרזינשטייט. ובסלובקיה ובהונגריה עוד לא היו סגורים.

הרי בהונגריה תחיל עבין המallowים למחנות הפורות רק ב-44'. שם הייתה עוד אפשרות להינצל. ראת הביטוקים האידיאולוגיים או הרעיוניים שלגס אני כבר לא זוכרת. הם לא רצו מפש ללב מלכודות. יותר אני לא יכולה להתבטא. אם היה לנו עוזר בניין-על אידיאולוגי אני לא זוכרת. אני לא יכולה להגדר. אני רק זוכרת שחברה שלי לא רצחה ישן לקפוץ לתוך מלכודות הזאת. הם רצו לצעת מזוה.

ש שאלה קשה קצת: האם את חשבת שהם ידעו מה צפוי באמת? שהם ידעו או שזה היה פחות מזוה.

ת אני לא חשבת שהם ידעו מה צפוי באמת. כי יהודי הפלוטקטוראט לא ידעו עוד אז. גם לא ידעו בשלב זהה, ב-41', או בתחלת 42'. עוד לא ידעו על השמדה. למשל, בגין לודז' הידיעות שאנו חנו קיבלו היו על סזכ קשה. על רעב ועל מחלות. ומה שנודע לי הוא שהקדיבים שלי מנו שם מחללה. אם כן אנו חנו לא יכולנו לתאר לעצמנו, וגם לא אנשי השופר העזיר לא יכולו לתאר לעצם שאנו חנו עופדייך לפני ^ה ~~ה~~ ^ה ~~ה~~ טוטאלית. את זה אנחנו ידענו מאוחר פאוד. אבל ^ה ~~ה~~ היתה הרבה או תחשוה יותר ברורה שזאת היא סכנה נפשות, בתוך הפלוטקטוראט. והונגריה עוד היתה חופשית. אז הבינו --- הם ראו את זה כנכון בטבילה עצמן. הם לא יכולים לכל היהודים לעזרה. אבל בשבייל התבונה --- אבל אני לא רוצה להתפלט עם האספן העזיר, עם הגיisha הזאת.

גב היו חברי השומר הצעיר בגיטו, אחד כך. הרי לא כולם הלכו באוותה דרכך.

ש אם כך אולי שאלת אחרונה בעבini זה: מאחר ♀אפרת שאחר כך היו גם חברי השומר הצעיר בגיטו. - כתה, לדעתך, ניצלו בדרך זו את?

ת אני לא יכולת להגיד כתה. אלה שהלכו אז לסלובקיה ואחר כך להונגריה. הבודדים שאנו הכרתי ניצלו, והם חזרו. אבל כפי שציני: אלה שלא הצליחו לנצח מ עבר לגבולה הפרוטקטוראט אלא צללו שם, והלכו לעבודה בתוך גרמניה-א גופא ~ הם לא חזרו. הם נתפסו. ♀סטרו אותם. אמי לא חשבת שאחד מהם ניצל.

ש ועוד פעם שאלת אחרונה: האם השומר הצעיר ניסה לחת להשכפה שלו זואת, של בריחה וצלילה, האם הוא ניסה לחת לזה ביטוי פומבי. עד כמה שזה היה ניתן, כטובן? האם הוא ניסה מהתקומם נגד החלמת אדרשטיין והפקורביבים לו? בקורס, כטובן. ת לא. אמי חשבת שלא בקורס ולא פומבי. אלא ההחלמה שלהם ללקת בדרך אחרת היא הייתה הביטוי לעמלה. הכל היה כבר אז בתקומת המחרת. והם החליטו: אנהנו לא נלך. החליטו אחרת. זה היה ביטוי של העיטה שלהם. כך אני טבינה את הדבר.

ש בעבור עכשו לגירושו לטרזונשטאט:

ספרדי כי בבקשתה על ההודעה שקיבלו, הסדריים ססידרכט, ותנאי הנסיעה.

ת זה נס כן קצת קעה. היום אני לא זוכרת בדיקוק את הדברים. אבל הם רטומיים בדיקוק. זה בטוח.

אני התבוננתי לטרנספורט כי כל החברים בשלחו לאט לאט לטרנספורטים האלה לגיטו. ובינתיים ~~הבטחת~~ כפעמי 10 חדרים עד שאני קיבלתי את ההודעה לטרנספורט. אני נשחתי עם הטרנספורט שהגיעו לגיטו ב-8 בספטמבר. ובסוף יום הגיעו עוד 3 טרנספורטים. זה היה אחר היפכים הקשיים שבחינה זו.

הגיעו כפה טרנספורטים, אלו אונשיין לגיטו.
טרנספורט עלי היו גם כן בערך 1,000, 1 אונשיין. ולי היה מספר
ב.א.פ. 943. Bf. מספר שמי לא יצא אותו עד סוף ח'י.
ש. שליחה. ב.א.פ. - כפי זנבי סבין - היה מספר הטרנספורט
או סיבן הטרנספורט. והספרות הוו. המספר שליך בתוך אותו
טרנספורט. האם זה נכון?

ת. זה נכון. הטרנספורטים היו מסוכנים באוטו. ב.א.פ.
ורומר שהאף בית כבך נ cedar פעע אחת, והתחלת טווחת הטרנספורטים
הבא, שהומינו לה עוד אותן: האף באח אחורי הפה.
ספרות הן לפי הספר הסידורי בתוך הטרנספורט.
אני ידעת שמי אשלח בטרנספורט והתקוננתי לזה.
אין שהתקוננו אז: סידרו חפצים כיוחדים, תרמילי גב
גרוליכס, וכל מיני חפצים ניכו לקנות, תרופות, ויטמינים -
מה שיכלו להציג; והכינו תבשילים ופודוקסים, או כל אני
מתבוננת. ממש הייתה התקוננות לטרנספורטים האלה.
אחר כך ארדו את כל הדברים הנחוצים ביותר, מה שיכלו
למחוב בידיהם, רק את זה יכולו לקחת, מה אייכלו למחוב),
וכאקיבלתי את ההודעה לטרנספורט עד אני הייתה כבר
טבנה פחות או יותר. ארזי את כל החפצים,לקחתי קצת
ספרים, קצת צילומים שלא רציתי להיפרד מהם, וארזתי
את זה. ונכנסתי לטקום הריבו, שהיה ב- Messegelände,
בפראג היה מקום שבו ריכזו את הטרנספורטים קרוב למקום
התערוכות הגדולות, ה- Messegelände. א בתאריך צוינו
הלכתי לשם.

אני רוצה פה להגיד דבר אחד:
בעצם אני מתחתן שמי יכולת לנסוך לטרקיזטאט. אני היית
כבר כל כך בודדה, ורוב החברים נסעו, והאיסורים היו
כל כך קשים. כפי שמספרתי קודם לכן זהצרנו ללבת?דרך
עקבין של שעה בכדי להגיע לדריך; ולא יכולנו להיבנים
לאום מקום, הכל כבר היה אסור. ובבחינת האוכל - היה

סאוד קשה כבר, ליהודי היה מותר למכור רק את המניטום.

והרגצתי כבר כל כך בורדה ועוזבה בתוך פראג, איזה שגרתי, במקום זהה - אני ידעתני עני בה החברים שלי. אני חוויתם לחברים שלי ואני כבר לא אהיה כל כך בורדה. לטרות שלא ידעתי כמה אני אגיע. בכל זאת - זה טרונה, פוזר, ואולי נשמע מזו אם אורטך, אני שחתה בעזם טוב להיפגש עם החברים.

^{כדי} אבל זאת הייתה הרגצתי. כי להיות בפראג היה דבר ללא גוף, קשה פגואה, באמת. אני זוכרת שהיתה לי הרגשה של הקלה עבורי כבר לא אהיה לבדי, טרובי אפשר עם החברים. כפובן, שלא ידעתי מה צור לי בטרזין. לטרות כל הייסודותם אני חייתי בחדר, והייתה לי מיטה ספודת והכל היה מסודר. אבל בחדר הזה חייתי כבר לבדי לגפריו.

היתה איתי איש שאלהו אותה לפבז'ר-הקטן Kleine Festung על יד טרזינשטיין. זאת בכלל הייתה פרזה... סיידתי עליה גם בן בתוך הרשימות. זה עוד מתקופת פרשת היידריך. שאלתו את היידריך, אחר כך עברת הלווייה שלו בדיקות ברחוב איפה שאחנהו גרבו. גרבו - האשה הזאת, אני ועוד זקנה - ברחוב ראשי, בפניהם ^{הוואך}, בפראג. וברחוב הזה הייתה צדקה לעבור הלווייה של היידריך. הם סרקו את כל הבתים, האס-אס עב האס-אה, ועוד עוד בלשינו בלי סדריב, סרקו את כל הדירות כי פחדו טעון התקפות וכדו. עקב הסדריקה הזאת היגינו גם לדירה שלנו. מראש הם לא ידעו מזאת דירה יהודית, כי בפראטוטוראט לא היה צו, כדי זה יהיה בגרסיה, שהו צדקה לציין גם את הדירה בסיסן ^{הוואטה} דירה יהודית. גם לא ידעו אם בן בראש שזאת דירה יהודית. אבל היהות והם סרקו את כל התקומות הב היגינו גם אלינו. אז קרה אסון. זה היה דבר קשה סאוד. אז באתי, בעצם, עם ראשונה ברגע איש עט האס-אס, והאס-אה, עם השלטונו הכספי. גילו אצל האשא זאת סדריב

שהיא בתספנות או בטפסותה שמרה אותן בארכן הבגדים שלו, סדרים של בעלה שהיה קין מזב האצי כי, והיה בגולה בגונלייה. היה שמה על המדריך. נגנו אותה ואות המדים, ושאלו - היה התחילת להתבלבל ולטפר מה ואיך, תיכף לקחו אותה.

נודע לי אחר כך, יותר מאוחר, שהלו אורה ~~לפניבע-פנסטוף~~
מיינץ מון. גם הוא שהרגו אותה פיד, או שהיא נשלחה הלא לאוֹזְוּזִיךְ. אבל גפדו אותה מחר. אז הייתה איתי בדירה עוד זקנה אחת.

אגב, באותו הزادנות איש ה-אַסְ-אָס זהה (לא היה בפדיין, על כל פנים, הוא היה באיזיל) הוא ש ל מסע את הקדחה על החזה, ישר, והתחיל לאיים עלי. ולפואל אותה, ולחזור אותה. אני עביתי רק ב"בן" ולא". ואני זוכרת אנטיסיטי וגם עסדי בזה - לעסוד ישר, ולא לדבר בדברים פיויתרים, ולא לילל, אלא לעסוד חזק, והצלהתי בזה.

היה ש עוד דבר שמננו פחדתי וכי הרבה, ~~בזה~~ זה: היה לי ארון ספרי. ובארון הספריב בסכבה דק다가 היתה ספרות רוסנים, אַבְלָטְרִיסְטִיקָה. ואחרי הבלטריסטייה הזאת היו ספריב סוציאליסטים, כל פיני. הסתרתי את זה קמן, בארון לא מסודר ביותר. לא ראו אותן. ואנחו הרי השתבשו בחומר זה לשיחות שעבירנו לחביבם. וכראנו. אבל זה בהחט היה חוכר אסורה. בין היתר היה לי שם גם המניפסט הקומוניסטי. בתוך -- וזה אני כורא פחדתי. אני זוכרת אחד הפחדיב הגורליים שלי, בגותה תקופת, שפחדתי פחד מימי, אישי, זיגלו את הדבר. כי אני ידעת שאם הם יגלו את זה זה יהיה המוף. לפחות הם לא חיטטו בתוך הספרים. זה היה מזע עזוב!

לי היו גם רציפות עשייתני ~~לי~~ מtower הספרות הזאת. כשהם עזבו את החדר, אסרו לנו זאת שם. דבר ראשון עשית היה פקרתי את כל החוכר שכחתי. והאלכתי אותו לבית השימוע.

אחר כך שפטתי מה שיכלתי לשפט. כל מה שהיה אין שהוא סוכן ~~אלא~~, את כל הספרים האלה. בווודאי. ואחר כך הרגשתי רע פגוד, אני מוכרכה להגיד. אחרי מה הלכו אככט הוקל לי, אבל הרגשתי רע. כל אותו זמן החזקי את עצמי, כל עוד הם היו שם, היו איזה שלוצה, אבל אחד כך הרגשתי רע באמת.

ואנחכו נצרכו בבית. אחר כך ראיינו את הלווייה עוברת. זה לא לkah הרבה זמן וهم עברו בפומפ עצום, הלווייה זו של היידריך. אני הצטטי דרך החלון לראות אם זה. היו לי הרגשות פאוד פערט ~~ו~~ וטשונט. כולם סכחו שגמרו עב היידריך זהה.

זאת הייתה תקופת קשה.

אחר כך לקחו את האשה המסבנה לטרנסדורט וצלחו אותה. והזקנה שהיתה שם בדירה גם כן לקחו אותה. ואני נותרתי לבדי.

ואחרי שהייתי לבדי נאו החברים האלה שסיפרתי עליהם קודם, חברי הטומך הצעיר, ואני אמרתי להם: אתם יכולים לעשות מה שאתם רוצים בקירה שלי. וזה גם העתפסו זהה. אני יודעת שעבדו שם על תעוזות ועשו דברים כאלה. אני בכל זאת התפלلت ~~ולא~~ קרה כלוב. לפחות היום היה הרחוב שוב חורפי, ואני הlected לעבודה. ראייתי שלפני הבית אין כבר ספירה, כי ככל עוד שהיתה הלווייה הייתה שטירה. אבל אחד כך כבר לא הייתה ~~עכירה~~ ויצאנו שוב. היה לי הרגשה כאילו החיים נקבעו לי עוד פעם מחרש. זה היה דבר גדול.

וחיו פאץ כבר בכל הייסודות האלה, וזה הרגשה קזה טורד. אז קיבלתי את ההודעהetransport, וקרוביים כבר לא היו ~~לי~~ חבריהם שהייתי ביחסים ~~אינם~~. והחבר שהיה לי בכלל לא היה בפראג, הוא היה בא – בפראג – אוסטריאו, והואתו כבר שנתיים

וזאתו כבר שנותיים לא ראייתי, אל. רק הינו בקשר כתבים.

כי הרי היה אסור לנסוע, יהודים לא יכלו לעזוב את הערים ^{בבבון} גרו. אני לא יודעת בדיק שמי חל איסור הנשיאות, אבל זה התחיל די כוקדט. ז.א. שהינו מפש קשורין לסתות הכהן. בכלל ספוק. ואני התקשרה עם החבר עלי רק בקשר כתבים. לכן גם אמרתי לדאותו שוב בגיטו. (הוא לא קצת אחורי גאנטו).

המצב במקום הריכוז - זה כבר היה דבר קשה. זה נתן יכולו טען ראשוני לפה **זיבואאך**

היתה צפיפות אינס, אני כבר לא זוכרת כמה זמן בילינו שם, אבל גם זה רצום בדיק ברשיות שלנו. האמראנו לפסוד את כל חפצי הערד - כסף ותכשיטים ודברים כאלה. וחיכינו. **שניאאך.**

אני לטענה הייתה בטרנספורט הזה די בורדה, לא היו כבר חברים שלי. לא היו קרובי או כקרים בטרנספורט שלי. אני לא זוכרת כבר... על כל פנים לא היה לי שב אף אחד לשוחח או להתיידד. היו כולם זרים.

נ- אמרת קודם שהיית כבר מוכנה לנסיעה. ועשית את כל הסידורי. ובין היתר דיברת על כמה דברים שלקחתם איתכם, כמו תרופות ודבריהם דומינ. היה מישחו לנו לבקש עצות או עזה מה לך?

ושאלת נושא בעניין זה: איך השתק את הדברים? אני שתדר לוי, שקיבלה תרופות בכמות קטנה יותר גדולה היה בלתי לגיט. אם אני לא טועה.

ת אני כבר לא זוכרת אם מי שהוא ייעץ לנו מה לך. אבל אני חשבתי שזה מה שקוראים: הלא פה אל פה. דברים סיוטדים הטאיירן, ולקחו את הדברים הנחותים ביוון. דברים חשים, וכיניסוב של דברים. חפצים אישיים. מה שייכולו לסחוב, מה בין אדם אחד יכול לברך לפחות - הוא לוחץ את הדברים הנחותים ביוון ^{עמימה} פה בפונטן לקחנו. ודברים חפים.

ונגליים כברות, חזות. והרנרים הטוביים ביותר. דברים
אישים יקרים, כמו צילוקים או ספרי עתabo אorts בזופן

טיווח - וזה גם כן לקוח בין החפצים האלה.

בקטר ^{טטרופות} - הרבה לא יכולנו לחת. אבל אספנו. אני

חוצת אספנו בפצע הזמן תמיד קצט המבון או קניון.

אני כבר לא זוכרת בדיק. אבל אני גם הנטה בזרדי

דרך הדוד שלי, שהיא רופא, ובזרדי היו לו או שהוא

השיג בדרך אחרת, אני כבר לא זוכרת איך זה היה.

^{ללא} על כל פנים קצט ויטאמיניך ^{ללא} ידענו שהוכן הוא רע וחשוב להוסיף לאוכל הזה מה שהוא. זה לא מסיק אספנו להרבה זמן, ^{ללא} להתחלה יכולנו להוסיף ^{ללא} גיטו.

בספר או ברשימות האלה את אומרת באחד המקומות שידעתם על הגיטו, וჰקיכתם ידיעות. ושהקשר אל החוץ היה באמצעות האריים שהיו בהתחלה עוד בטהונשטייט.

ת כן.

ש איך נוצרו הקדרים האלה?

ת אני לא יכולה לספר הרבה על הדבר, כי באותה תקופה כשהיהו עוד הצ'כים בתוך טרזנשטייט, אז נוצרו הקדרים עם היודרים שכבר היו שם, והגוריים האחוריים שטרם יצאו כנפ' - זה היה הכל בתגובה הראשונה של הגיטו. אחר כך, בקץ 42', אם איינני טועה, יצאו הגוריים האחוריים. אז נסגר הגיטו לגפר. ^א ^ה התגובה ההזאת הראשונה ~~ה~~ היה עוד קדרין.

ז ועוד אחד לא היו?

ת מה שאני יודעת - היו קדרין פארד רופאים, והיו לאבטים סטוייפיים קדרין גם בתגובה יותר מאוחרת.

ז אבל עס פי, ואיך נוצרו הקדרים האלה - את לא יודעת?

ת חלק דרך הז'אנדרטיך הצ'כים שהיו שם. אני בעניין זה לא יודעת פרטיהם. ידענו שהם קיימים. והיו אבטים בין היודרים הצ'כים שהיו להם קדרין.

ז אולי את יודעת על פישטו שהיה לו קדרין?

ת פה בארץ - אני לא יודעת. אני לא יכולה להגיד לך כי אני סכירה מה בין החבריהם שלנו Pisano שהיו לנו קרים וזרים עם פרג. אחר כך היו לנו קרים דרך הדורר, וגם יכולנו לכתוב גלויות עם 26 סילים, או מה זה. על כל פנים הרי נארכו כמה חברים מהתבואה בפראג, שהיו נציגי תערובת. יש חברה אחת מהן עזרה לנו הרבה מאוד, עתי חברות, עזרה לנו הרבה מאד. הן שלחו חבילות בתקופה יותר כארחת, ב-43-44', שהו הרבה חבילות. גם האירו להן כספם, ^ו שלחו חבילות כל אורכה. ועתה חברות אלה הן פה בארץ.

ש כי הן בקאה?

ת אתה - אקה, ^ו אני לא יודעת אם שפחמת היומן ^ו היה ^ו אריקה וולף, והיא חיה היום בברלין. השניה - שמה זו אדית ברזינה, ^ו אם שפחמת היום איבני יודעת ^ו, אבל אני יכולה להגיד את מורתה. איבני זוכרת אם היה עוד Pisano טבזאר בתקופה היה ^ו ב. אבל חברות הארו עזרו לנו הרבה מאד.

ש איפה נמצאת החברה הגרמנית היומן?

ת אם איבני טועה היא היום בקסטרס. חברות אלה גם צדרו לנו כחזרנו. אקה היתה רשותה שביבתי אליה כחזרתי לפראג אחרי המלחמה. והיא גם הרשותה שאשרה לי פי לא חזר. היא כבר אז ידעה, ועודעו להם פרטיהם עז חברות ^ו חזר. בימיים הראשונים בחזרנו אחרי המלחמה לפראג היא היתה סעין פרץ, אצלה המרכז, כי ידענו אצלה נובל להירודע ^ו פרטיהם.

■ אני רוצה פה להסביר איך זה קרה אקה יכלת להימצא בפראג: היא היתה בת נציגי תערובת, אביה היה יהודי, וגם נשלח, לא יכולו להגן עליו, אשתוגרמנית-הנוצרית לא יכלת להגן עליו, אבל כנראה שהיא הצליחה להגן על בתה. ולכrotate שב-45', רוב האנשיים ^ו מנטון תערובת - הלאקי יהודים

עד כל פנים נשלחו לגיטו. אבל אני עכשו זוכרת היהת שהיא הימה מאם גדרנינה - בוגרת שזה הגן עליה. אילו היה להיפך - אולי הייתה נשלחת גם כן לגיטו. היא הייתה כמובן שניות רבות לפני כן בתגובה. קיבלה חינוך ציוני והיתה חברה נאפה כל השביב. היא הייתה באמת עם החברה השנויה אחת העזרות החשובות והגדולות זה היו לנו בתקופה האיה מבהוץ.

לאנשים אחרים בגיטו היו אב לנו אורי קשריב דוסין. אבל במה שנרגע לנו, לתגובה, זו אקאל הייתה עזרה הבייחודה. מה היה יחסן של האוכלוסייה לאדי-יהודית לבירוסים? הוא עני טרחה להגיד דבריהם קזים. אולי עני לא לסתמי צודקם. אבל ההרגשה שלנו הייתה שכל או רוב האוכלוסייה שטחה שהיא כתפertaם סיהודים. היו בין הארץ כבודאי כלו שבלו והיו במחנות, והיו כלואים, וסבלו ובנהגו. ביחסם הסוציאל-דסוקרטים, הסוציאלייסטים, אלא יכולו לבורוח לחו"ל ותפסו אותם. אבל רוב האוכלוסייה שמחה להתחפר מאיתנו.

ולנו גם לא היה שם איפון אוביוסיה הארץ. ואני גם רצתה להגיד באופן אישי, לאט, פחדנו מטה. היה חבר טzel. ולא הלך לטרנספורט כשהוא קיבל את ההודעה, ורצה להיעלם עם ניירות טזיזים. האנשים שהסבירה זאת מסדרו אותו. והוא חבר בטל בטור עונש

לטבצדר-הקטן ~~לע"ז-לע"ז~~ בטריזנטאט ואני עוד בטו עיני ראיתי אותו הולך עם האישיך- האסידיך ~~טט~~. איך זה יכול להיות? - עני עבדתי מוחץ לחופשות הגיטו בגין הידך.

ודרווקא טול המבצר הקטן היה הגן שלו. עני ראיתי אותו כמה פעמים כשהם ידו לעבודה אסידיך שם, לסכימות ~~לע"ז אלי~~ שהיא העיר הקרובה. עני ראיתי אותו כמה פעמים, אותו איך שרצה להסתתר והזיכים מסדרו אותו. ידענו את זה. והיו עוד חברים שלא רצו ללכת לטראנספורט ורצו להסתתר,

ומספרו אותם. ולא היה ידוע לנו פקירה אחד שמייצחו הצליחו
בתוך בומבה או סוראבה להסתתר. שירענו עליו.
אולי יש פקירה בודדים ~~שהצלהו~~ להסתתר - אבל לי
לא ידוע על זה. בסלובקיה הצלהו להסתתר. שבם
לא ספרו. אבל בז'ביה וביבהטיה וסורהבה לא הצליחו.
ולא היה לנו שם איסון. רגס לבן ~~תקופה~~ הזאת שהחברה
צלי שטוטר הצער נאלכה ע"פ החבריך שטעטר הצער,
היא היתה ^{היא} ערד בונזח, היתה תקופה קאה טרוד בלבילה.
ושנאנו נפגשו ברחוב היא נזרא נזהרה, רגס אבי.
זו הייתה הרגשה איזומה. אני זוכרת שפעצתי אותה כה
פעכין ברחוב. היא לא הסתכלת ^{היא}, אני ראייתי אותה פרחוק,
ונכט אני הסתכלתי הצידה ונכט היא הסתכלת הצידה, לא ~~שנינו~~
שם סיון קטן ביותר של הכרות איזו שהיה. כי לא היה לנו
שם איסון באוכלווסיה. ידענו שזה מסוכן ביותר.
שהיא צלה והודיעה את הטלאי הבהיר הפמייקו כל הקשרים
ביננו.

3 אני רוצה לسؤال אותך שאלה קצת אחרת, ברגע. הזכרת את
המבדר-הקטן, ~~הבדר-הקטן~~, וצראית שם חבר. תאפריו
לי בקשה מה הייתה יכולה לדאות מה ~~הבדר-הקטן~~
והאם ראיית לפחות חלק פן הנרגש אם? או איזה מהו נוהג שב?
איןני כפובן יורע בדיקת מה יכולת לראות מטהבר,
ה. פה אני יכולה להסביר מה שהוא, אבל מעט טואד. כי
הרבה לא יכולנו לראות;
הן שאני עבדתי בו עם קבוצת נערים ובערות - אני היתי
וז מה זכראו " אחריות. חיות שאני
כבר למדתי ידקות בפראג, ידעתו את הכספיות פחות או יותר.
לקחו אותי עב עוד יהורי גרכני, שהיה גם כן גן/
להפוך גינגות קטנות " Schrebergärtchen " שהיו פעם
לאנשי טרזינשטיין הא, כים כחוץ לעיר, ליד המכפמה הטרכזית,
לקחו אותנו על מנת להפוך את הכל לגן אחד גדול. היו חלקות

קטנות עם גדרות ביןיהן, ואנחנו הינו צריכים להפוך את כל זה לגן אחד גדול. ולעכד. כי הכל היה בור וסלא עביב, והיינו צריכים להפוך ולעכד את האטה. הירקות לא היו ~~לטבתה~~ הגיטו ^{לטבתה} היהודים. הם הלכו למחוקת החקלאות ולא-אס-אס.

אני עבדתי שם עם הנערם והנעරות, בוגרת האחרונה, זה כבר ב-44', התחלנו שם בערך בתחלת מרץ, כשהיא כבר אפרהי איך ~~הווא~~ לעבד את האדמה, כשהיא כבר לא הייתה לגטרקי כפואה. או שהיתה אפילו קזת כפואה - התחלנו לעבוד שם. קיבלנו לשם כך הידר יציאה, מה זקרו " Durchlass-schein ". והסתבכה היזאת הייתה בדורן או בקידמת המבצר הקמן. ובדרך לשם יכולנו לדרכות את הבנייה למבצר הזה. ולפעמיים כדי שטיירתי מוקדם, פגנו פלוגות עבורה של האסירים מהמבצר.

אנו היה לנו להסתכל בהם. אבל אנחנו בכל זאת הסתכלנו ^{לפניהם} קראות פי ופה הולכים שם. ואחר כך, מהן באו עבדנו, הייתה אפרהות להסתכל. קודם כל כאר הלבנו לגן יכולנו קראות רק את החומות ולקות ארפה לפני המבצר עיבדו אותן בוגר חלות ירכות. על יד המכבסה (^{היא} עוד גן אחד קטן סוקף חומה, רשות הגן ^{לפניהם} שתלו עגבניות. ואני עיבדתי את זה גם כן. הלבנו לשם 3-4 בנות. שתוך הגן הזה יכולנו להסתכל במבצר הקמן. זה היה רק בכמה כאות טרייך, זה היהודי קרוב. אבל לא יכולנו לראות כמעט כמעט מטה שנעה בענינים. כי כל המבצר היה סוקף בחומות גבוהות טואר. וסבוח ^{לטבתה} ראיינו שעובדים בשדה בפיקוח ה-אס-אס. וייתר לא יכולנו. גם לא יכולנו לקרוא לטב. ולא לתקוע, בשום אופן. בכל זאת זה היה כשה פאות טרייך. וייתר לא ראייתי ממש.

נחזר לרגע ליחס של האובלוסה הלא יהודית: גרת בדירה

שהייתה בבית שרך הדירה הזו הייתה יהודית. אני פניה שזה היה בית לא קטן, לאחר שהוא עמד ברחוב ראזי. אולי ייחסו היו עם יתר דירות הבניין?

ת לא היו שום יחסין עם אף דיר. אני יסתה בבורק מוקדם, הייתי צריכה להיות בסבעה במקום העברות אז יסתה כבר בסען טן הבית. זה ברתי רגיל, אבניהם בעיר מתחילה יותר, מאוחר לעזוד או לעתה חכויות. וזרת ערד, בחוץ, מאוחר, ז.א. לא חט דקור לפני טרונה, רק שאהיה בזמן הבית. לא ראיתי אבנים, לא הכרתי את ספס אלא בקורס, מה שהיה כתוב על הלוח ידעת, אולי. אך לא היכירו אותה. היכירו אותה רק בחנות המכולת, אולי עקבתי קצת פארקים על פי התלושים שנתקו לי יהודים יכולתי לזכור קצת מצרפיכם. ראת אלה קביתי בחנות הזאת.

חוץ מזה לא היו לי שום קשרים עם הדירות.

א איך היה היחס של החנות?

ת לא יחס אחד. היא נתנה מה שהייתה חייבת לתה או לפטור על פי התלושים. ודיבורים או כלים פיזורות - לא היו. שום בגד-סינחה לא היה.

א עד תקופה שדיברגנו עליה עבדו - האן ין לך לספר עוד דבר מה שאולי לא יסתה אותו?

ת כן. אני זוכרת שבתקופה בה עבדתי בגן הירק, שהיה בחוץ ליריד פרdag, או בקידמת העיר, ליד בית שוגען יהודי זה היה. אחרי המשלוח של השוגען צלחו אותו כבת אחת בטרכסדורט - הייתה שפועה שהפיטה אותו בגזעך.

אנחנו לא יכולנו לתרן לנו מה זאת אופרת להסתה בגזעך. לא יכולנו לתרן לנו. שבענו -- בכלל לא יכולנו לתרן לנו כיצד זה נעה. שבענו שאולי ירו בהם, או חיסלו אותם בזועה אחרת. אבל בתקופה ההיא - בכלל, משך כל התקופה לא ידנו שפטיתים אם היהודים בגזעך וגורפים אותם אחר גן. לי, באוף*ן* איש, זה גודע רק בשבאתי בעצמי לאושוויך.

או, ב-42', בורודאי לא יכולנו לתרד לנו מה זה אופרת.

ובל השפוצה היה, זה נודע לנו. וככונראת שזה היה אמר.

או שלחו אותו יscr לאושוויץ לגז. או שהפעילו מתקנים

אחרים, או שלחו אותו למחנה אחר. אבל אני מתארת לי

היום שכך כבר זו שלחו אותו לאושוויץ.

אבל לא היה זה שבילנו - לא יכולנו לתרד לנו שום

דבר... בשפעה זאת...

ג'נובה אליך, בחזרה. מה היה הרוֹסֶם הַרְאָסֶן אלן פְּרִיזְבְּשָׁסָט?

ומה היו הסידוריים הראשונים ש-

בונישנְגַּץ

ת נפגעת לתחנת הרכבת ברומביי, שבתקופה הייתה הטרנספורטים

עוד היגיעו אליה, כי הפסילה לתוכה הבינו תחילתה כבר

להיבנות אבל עוד לא הייתה אסורה, זו בגין ליבורו

והאטראנס טעם למכת לתוכה הגיטו. ושם, בתחנת הרכבת,

ראיתי כבר חבריך. והוא גם קחן את המזוודה שלי, כי

שחבתי רק את התרטיל. והמלחנו למכת בליווי זו אנהדריב.

� ועוד לא ידענו מה צפה לנו. אני רק רأיתי שם עוד

טרנספורט - הטרנספורט פגרנסניה, מקאסל Kassel בא באותה

שעה בערך, אולי קצת יותר שאוחר. והם גם באמת אחרים

לגייטו באותו שפינתי בספטמבר.

Schleusse - שקידמתי היה אחר כך בשלויסע

בקרום בו בדקנו את התעודה ראם החפצים, זה היה דומם

הקְּפָרְס בפקחת לטיקון הריבוץ בפראג, פאלן זידאנו, עם כל הצְּבָרְגָּן

ועם כל החבילות ועב כל האבשין, והדורק - ולא ידעו בדיק

אין, וגם יהיה פה... זה היה רושם קשה כבד. אבל גם שם

תיכף באו, או אחרי זמן קצר באו חבריך, וגם החבינה שלי

סבוקה, באה ותפסה אותה ולקח אותה פְּנֵס. כך עבמי ידעתי

שאני זיכת לאן שהוא, שעוזרים לי. היה באה לעוזר לי

לקחת את החפצים אחרי שגפרתי שם את הסידוריים, בתוך

השלויסע זאת. והזיכר לו הוציא אורג' מהר והביאו אותו

לחרדר איזה שם גרו, החנירה גרה עם עוד חברות. ושם סידרו לי מקום. אני לא ה策רתי כך לעבור את כל השלב הנסובןubo אבו מקבלים דירה. טישתו עזר לי, סיד עזרו לי לחקו את החפצים שלי וסידרו לי מקום.

וזה שפכחינה זו הרגשתי שעכשו אני שוב לא בודדה. אני שוב בין חברי שלי וועזריהם לי. יס פה צורה ההדרית. כפובן, אז התרשםי אחר כך מהגיטו עצמו - לא יכולתי לתרד לעצמי בפרשנות הדבר זהה. זחנתן לי סנה די קעה. בייחוד אחר כך העבודה שלי, שאני סודרתי אליה. זהה אולי פרטה לחוד. זה מה ידעתי, בכלל, עכ כי חינוך ותורת, או בכלל על הגיטו, לפני שבאת אליו?

זה אני לא ידעתי הרבה על זה. ואני לא יכולתי גם לתרד לי. כי מתקד הידעות הקדרות, הגלויות בנות 25 הטילים, לא יכלנו הרבה. ולא היה לנו הרבה טוסט מה זה הגיטו. הגיטו באותו תקופה היה גם מה שהוא שאל אפריד לתרד. כי אז, דווקא בספטמבר-אוקטובר, הייתה הצפיפות הכי גדולה. אז נאנו הפעם טנספורטיב, גם נאומטריה וטכרפניה. ואז נחלחו גם הרבה טנספורטיב. ובתחילה גם בכלל לא יכולתי לחזוב על הדברים האלה. כי סודרתי באותו זמן לטה טקרדו ", עבודה לא עוד לא קבועה. ועבדתי הראשונה היתה טיפול בעליות הגג, בזקנין ובחוליות. שכן אמרתי קודם שהיה לי הלם. זה היה באמת הלם שקיבלת. כי זה היה ממש כל כך איום ונורא, והתחלה שלי בגיטו התחילה בזה. סקורם באמת לא יכולתי להזוב על עבודה מסודרת, עבודה עם ילדים, עבודה חינוכית ובדוכת. אלא הוועדתית לתוך הדבר האיום, הכى גרווע שעיה שם, הזקנין, החולים, המתים בעליות הגג, הטוכביך צפושים אחד ליד האני על הרצפה, ואין להכ -- בקושי היה להם שם מקום לפות. זה היה מה שהוא איום ונורא.

זמנם מה הצברכתי לעשות את העבודה הזאת, וזה אמרת החורזיות
הכى קשות טלי בגייטו.

באחד הלילות הר-סוכנים היויתי אדריכלה עוזמת טיבול או
שנירמת לילה ולא הייתה שם אפשרות גם לעזרה בטה שחורה
לאנשי אלה. יכולנו להביאו אורלי קצת מים, מה זרכי
עציתם באמת, ירדתי לחצר להביאו. קצת מים לאנשי הולדים
הפסכנים שאלכו לטאות. ואני זוכרת שאחת החורזיות הראשונות
שלוי: הייתה זו אמה מבוגרת יותר, שהיתה בנדאה די הרבה
זפן בגייטו, היא הייתה אחראית. ואני אמרתי כולי רועדת
אליה להגיד לה, "הזה זאת כבר הולכת לטאות...".
אני גם אז לא ידעתי הרבה על פותות - לא באתרי מפגע עם
דבריהם כאלה; והייא אומרת בקול יבש: "אַח, הלה שובה אמרת
אַפְּסָ". אני סטכלת בה: מה זאת אומרת, היא לא פזדיעעת
וזה לא עשה עליה שום רושם, ואפרתיה: אבל האזה זאת -
היא אומרת: "אין מה לעשות" ובינור זפן מה, כי שם
אכפו, היא הולכת "אַפְּסָ". היא הייתה אהובה או מה, היו
נוראייה להגיד כך.

התקופת זאת הייתה אהמת התקופות הקשות ביותר. היו לי
בגייטו. אבל זה לא לך הרבה זמן. גם היויתי לגברי
אומללה ופסזועעת, וזה מס נthan לי הלה, העבודה הזאת.
אבל לא הצברכתי לעבוד שם הרבה. אחר כך גם שלחו הרבה
כארד מהאנציג, כל הזמן צוחם טרנספורטים למזרחה עב
הזמן. הפסכנים האלה. ואחד כך כבר לא היה איבת לשיט
את האבטים האלה, אז שמו אותו בעליות הגג. ועליות הגג
לא היו מכודדות בכלל. אפילו לעיתים לא היו פזדיערים.
והיו אפופים כל כך אחד ליד השני, ולידיהם, ^{בדרגליתיהם}, היו צריכים לשיט את החבילות, התREL או מה שהיה להם.
זה היה מה שהוא נורא. בקושי היה מוקם לדרכו זם.

זו הייתה אמת החוויות המכדי קשות. וזה גם האוכל היה במאזב
רע ביותר, הלחם היה שועוף... בהתחלת שלוי, מכיל פוני
זה היה עוד יותר גרווע, אולוי, אבל בתקופה עאנוי באתי
בכתיו 42 זה היה עוד דער כאוד גרווע.
וזה אונז עוד גרתי עם הבחרות באחד הבתים שסידרו
חדרין נאופן מיוחד לחברות. אבל זה לא לקח זפן רב
עד שסידרו את הנחיתם הגדולים לילדיים. אספרא את הילדיים
שהקרספיניגים וסכל מינני בתיב, והתחלו לבנות את
המעונות לילדיים.

סוף שיחת ראשונה.

* *

ש המכשך הקלטה מסמך (18.5.65)

שאלתיי הראשונה היא: באיזו מסגרת לקחת את חלק בחיי התרבות,
או בעיקר בפעילות החינוכית?

ת אני השתתפי בתור טפלת במסגרת העזרה לנוער, כפי
שקרו לו זה בגיטו. *Jugendfürsorge*

טיפלתי בערך ב-30 ילדים בגיל 13 וחצי עד 14 וחצי - 15.
בגיל הזה קיברתי אותן. והלכתי איתן ^{בסק} כמעט ^{במונט} שנתיים,
בזמן הזה כפובן ^{לעוזר} ה- ^{הטברנו}. אבל זה היה גיל עבדתי
אותו באופן יסידר.

ש מי עביחיתך יחרז?

ת בפועל זה, ^{בגל} ^{שגב} בither המעוותות, הייתה עזרה לטיפולות או
לסנהלות המעוותות כפי שקרו לו, לעזרתי הייתה ^{ה-} ציודה,
^{Heimleiterin} בת יהודיה מגרכנית בערך ב-17. היא עזרה לי בעודם עבודה
הטיפול בתחום הפועל.

ש מי אירגן את הפעולה זואת

ת כל העבודה החינוכית אורגנה על ידי המחלקה ^{ב-} נקראה
"שלול בנוער". זה היה השם הרשמי.

ולה היו כפופים כל טענות הילדיים, וגם הילדיים שגורו
בתוך החדרים או הקסרטייז, הילדיים שלא יכולו להכין
אותם לטענות סבירות שוננות.

ש מי היו האחראים של החקמת זואת מי עמד בראשה?

ת אני לא זוכרת בדיוק חוץ מאגן ^{ברג'ע} בז'ילדי פ. עוד היה שם.

היו דרישים להיות שם עוד חברים... אבל אנחנו, בעודתנו
היינו די עצמאיים. בתחום המעוותות, בתחום הבתים הגודולים,
הכוללים, ובתוך החדר גוףא.

זאת אופרת, היה שיתוף פעולה בתחום פערן הילדיים הבודל,
בין כל יתר הפדריכים, המטפלים והמטפלות - הייתה ישיבה
משמעות, ישיבת הפדריכים. ושם דובר על הביעות ^{ה-} אשוות השונות
שהתעוררו. הישיבה הזאת הייתה קבועה, פעמי שבוע כולם נפגשו
כדי לברר את כל הבעיות שתעוררנו בפרק השבוע.

ש כשאת באת טענות הילדיים כבר היו או שבת התחלו ^{בזמן} שהגעתי

מ אני זוכרת חלק בבר היה קיבב. ז.א. התהילו בקורסكتין
הגדל "הספרדים", לרכז את הילדיים. אבל הצעונות הגדולים
~~כפי~~ שהיו קיימים אחד אחר במקצת שנתיים - רק הקיבו צפון
ואני הגעתי.

נ' פערן אחד כבר היה אולי קיבב, זה בית הספר הפלג נסלה.
זה היה פערן של בנים מהפדרטקטורה. אבל המועד היה
אנו עבדה, עם ילדיי טראטינה, פדריך, הוא הומת
רק בנתינו האחד אל 42. רעם התחלמת התקטה תיכף התחלנו
לאבוד בו.

ו' איך הגיעת לעובדה הזאת? מטור או לאינטראטיבת סלך? או מטור
יזומתו של מי שהוא אחר?

ט העובדה של החברים נקבעה על ידי חבר שרכז החלוץ. או
שקדאו לו זה אחר. על כל דבר, היתה צצירות שהיא סידרה
את החברים לפיקות ברודה, ולפי הסכם עב חבר הוא סודר
ואני בזרה כאם נבון. ידעו שהייתי פדריכה. ופנו אליו.
ואני בראון קיבלתי את העובדה הזאת על עצמי.

ו' את זוכת (^) מרות כחוני המצוירות של החלוץ?
ט ברגע אני לא יכולה להגיד בדיקן מי היה, הייתי בירכה
להסתכל - בזאת הרצע איבני זוכרת מי היה.

ט מה היה תפקידם של גורנדא רידליך וערדי הירש בכל זה?
ונמה את יודעת בכלל על שתי הדורות האלה?

ט גורנדא היה מפקיד ארגוני. הוא ריכז את הפעולה הארגונית.
וערדי היה - עלי איבני זוכרת, בוזני, - איבני באתי, אולי
לפני זה תפקידו היה טובה - הוא התעסק בעיקר בעולמות הספרדים,
והוא גם היה מטעם מקרים מלחינים ילדים אצל הנהלה אל האסלאם.
וארק וארגן גם את הפעולה הספרדית. את התפקידות.
ואם מענף זה. כדי איבני זוכרת. יכול להיות שהוא בתפקיד
אשר דבורים אחרים, כללים יותר. אבל ~~א~~ עיקר תפקידו היה
זה. כדי זוכרים הוא ארגן גם בפראג את הפעולות של הספרדים
לנור וליאלארים בבראשית הגיבור.

יחד עם גוונדלס - אובי לא זוכרת כרגע אם יתר סכונות החבריהם -
היו ארכיטקטים לארגן את כל הדראה והטיפול, כשהיה ^וחולק
לטיפול הפיסי וגם לטיפול הרוחני הייחודי אוosoת, ^והרחה
החיובי, המוראה ובלישות. אבל זה התבhall בפתחת.
זה: אין מפקיד גדול שהיה קהה שארד ובצעו אותו. אך
שלջודם המהמלה באו כל הארכיטקט הארכיטקט הנפלאים,
האריב-לטנברג, הדריבריך-לטנברג. ושם היוו את המאדר לעובדה
חינוכית.

א ספדי לי בבקשת עבשו על פדר דום רגיל בנסיבות הילדינו.
ת פדר דום עם ילדים - יש להפריד בין ילדים וטוער. ילדים
צעיריים וילדים יותר בוגרים. כי מגיל 14 ילדים היו
חיוביים לעובוד. ואנו עבדתי עם ילדים יותר מדויקים.
כך אמר זאנטי אתם לעובודה. זאנטי קודם אמר על הילדים
היוותר גדולי, ולאחר טבן על הילדים הקטנים.
לפני שיצאו לעובודה היו בריבים לסדר את תנועו, ^ואות החדר,
אוון פטור בירוחם. זה כמו די הרבה צפון, היהות והצפיפות
היתה גדולה בירוחם, ובתוך החדר היו בימות בנות 3 ^ותננות,
המוניות או " ^ורַבְעָנִים" ספי זכרו לזה. ובתחת
סמיות היו קמת חצינה, ועל אמינה. ובכל זה היה בנסיבות
גדולה פאור. בקורס יכלו בין הרגלים האלה זעבון. אך
עם סיור המיטה היה פועה טסובקה. ובן נקיון, לטאטא
ולצטוף וכל זה היה זוקם די הרבה צפון. כי היינו דחיכים
לטחוב את המים מהחדר למים, וגם הנקיון האידי לקח
על ידיו די הרבה צפון. היהום ולא היו מסווים בזרחות.
בן הטרכו לבוד די פור-הן מדי גניבור את בד העובדות
הלאן. אחר כך זאנטו - סקרה זה אובי עז קבוצתי -
שעבדנו בגין הירק של הנוער. זאנטו צפיפך היה במעון
הצון, בגין על הבנות נהפרוטקסטוראט. אם נפיגנו כל
הקבוצות בבורק, לפיפך. ונסמ' זאנטו למקומות הזרביז,
שהיו ספודרים עז גבי הפולגולות ^והקיון את העיר.

קשה לתאר זאת, כי הסוללות היו על גבי מחוות. זה היה פבצ'ר עוד שתקרות פריה טרזה, שכן היו חוכות רחבות ועבות, והסוללות היו פכוות בארכאה שאוთה עיבדו. שם גידלו ירכות. זה היה מפעל של השחקה לטיפול בנווער, שעלה ידו רצוי מתוך אפערות לנעריך ולנעירות לצאת מתחך הגיטו, מתחך האורויזה של הגיטו, סיוכלו לעבור בחוץ, באויר. ולהנורא גם שפבי עבורהם. הם קיבלו حق שהתוציאת.

שם עבדנו אמרנה צוות. ז.א. עבדנו לפני ה策הריך, חזרנו לארכות ה策הריך, ואחרי הארכות יצאו שוב לעבורה. אחר כך, כאשרו מהעבודה שוב היו סיודרים איזיים. כשהם פעמים באבעו הילדים לבקר אצל ההורים, לזמן טוגבל. ולאחר כך שוב חזרו. והמשיכו שוב בעולות. בערב בדרך כלל היו סיודרים או שיחות, הקראת מתח ספר בזורתא, עד לכיבוי האורות.

אצל הילדים הקטנים - סדר היום היה קצט אחר: שב לא הייתה חובת עבודה. ראת הילדים האלה ליפדו ליסודות מסאייך, בפדרה עצה בכלל היה ביתן. ז.א. נתנו להם סיודרים בפקיועות של כתות יסוד. והיו ילדים שלא היו לפני כלום כמו בכלל ליקודים, במיוחד לא איזאו ^{ו/פ/ן גען לא איזאו} חלקם היו אונלאטהייך, ~~מתק~~ מתק ^א הצעיחו לבקר בבית ספר. ולהם היו צדיכים לחת את היסודות הראשוניים. התנאים היו קשיים ביותר: ספרי ליסוד לא היו, והמחברות היו בפדרה פאוד טוגבלת, וגם אפרוניות, ושאר הכלים הנחוצים. ולוחות גם לא היו. כהה, הסתרו עב כל ספרי חומר עזר. בקבוק ספרים לכל יلد עשו לווחות. הסתדרו איך שיכלו. וגם עצם הישיבה הייתה פסובכת. כי סקוות לא הייתה הרבה במעונות האלה. היו צדיכים להיות ספודרים כך שבפרק מה ביקורת ה-אַס-אָע תיכף יוכלו להסתדר את הדברים, ולהפסיק בהוראת הדת שהייתה סותרת.

טפיך, לכל סדריך וטורה היה תלך על ידו, והפרק שהוא כאילו לימד היה סתום, והילדם היו מואלפים לוזה שידעו מה להגיד בפושאלים אותו מה לומדים. זה היה דבר עלי היקשה על הוראה סודרתת. הילדים ישבו עז פסלייך צרים שהיו סודרים סביג למשמעותה" ויהיו גם אולוי שניב-שלוחה ספלייך יותר רחבים ייכלו לשנת סביג האולחהן.

אבל בסך הכל העברודה הייתה סובכת מאוד. ועוד כוכך על זה גם הילדים החולים נצאו, אך לא היו בטאב קעה, בתוך החדריך. והיו צריכים לטפל בהם. וגם זה היה עוד גורם סקעה.

על כל פניהם, הצפיפות הייתה כוד גדולה. לא הייתה זו ישיבה רגילה, בormalית על יד ספליים וכיסאות וכי זה נהוג בבניין סדר, אלא היה טאב שונא לגדרי.

ש באיזה גודל היה מעו, זהה? ת המuron שלנו היה מקודם קומנרטפרא של הצבא הא'כי. והחדריך היה די גדולים. אבל היו בהם גם די הרבה ילדים. **בדלק** בפכו צע היה חדר בז'ה 30 מ"מ. ובתווך השטח הזה היו סודרים בג' 30 ילדים.

אבי זוכחת לפניו שקיבלו את הדרגשים, ה"קאליה"

היען צריכים לכדר הכל על הארץ, ככה שהיתה באמת צפיפות גדולה, אחד ליד השני ממש. ובכדי שיוכלו לדרכן ביום שם היו צריכים לקפל את המזרונים והשmissות וכך ידרו קמת סיום באכזע כדי שיוכלו לשבת או להתנווע באופן חורפי. הצעב קזת העתפר צקיכלו את הפניות כי אז נשאר באופן קבוע מקום באמצע, לאולחן וספלייך ועוד איזה ארון או כובנית לבגדים מסידרו. ואז זה היה קצת יותר קל.

ש כמה פבוגרים עברו עם 30 ילדים. ת כפי שציינתי - שניים עד שלושה, זה היה תלוי בגיל. עם גיל יותר גדול עבדו שבאים. ואצל הקטנים יותר עברו שלושה. ש ישנותם עם הילדים?

ח. כן. אנחנו ישאנו עם הילדים בטורם הנסיבות. מכאן יחד איתם.
היני כל הזמן עם הילדים.

ז. עכשו שאלה קצת מוחץ לסוגרת הזאת:
הזכרת את גן הידק, וזהילדרכ ננהנו גם פדריו. אבל רק בחלקו.
איזה חלק? ולאן הלאן החלק האחד?

ט. אני עכשו לא זכרת בדרכ אם התודעה הזאת - אני חשבתי
שגם היא יכולה לטעינה החקלאות. ואני זכרת שמה אנחנו
לקחו לנו, לקחו מהתווצרת...

ע. באורען בלתי לאלי?

ח. כן. אנחנו חשבנו זאת ב亨תוט שוטר. מה שהולך פחות לנדרנויות
הולך יותר ילדים ולפצעותיהם.

ז. אני סביר. בעבור עכשו לנקרת אחרת. וכאן הייתה רוזה
שאולי תתייחסו לפניו של אדרר.

ט. היה מתרת הפעילות, גם שלק ואיך את ראיית את זה; ושל
חבריך. ושל קבוצות וזרמים אחרים.

ח. הכרוביה הפסחה והכרוביה והברורה שלנו, של החברים שעבדו
בחינוך הייתה להוציא ככל האפשר את הילדים בטורם הסביבה
של הגיטו, על כל התוצאות השליליות הרבות שהיו שם
בחיה הסובייטי. ז.א. - מהגבירות, והשתינות, והזומפה,
והלכזון - כל אותן תופעות שאנו לא רואת כעת להתייחס
אליהם באורען ספורט. חשבנו לנחוון וכחזרוב, הצלחת נצחות מפע
להרחקיק כל זאת מהילדרכ.

לכן אנחנו גם נננו להם מעט אפרות והזדמנויות לסתת לדירות
הפשאות שלהם. אנחנו בכרוביה ניסינו לבודד אותם, ולטמור
על הסגירתם, אלא יבואו בסגע ולא יתקלקו לגפרי. כי
מהר פאור לפניו הילדים את כל הדברין השליליים. ולזה
שייכן בסקרה זה חלוקת האוכל - זה היה אחד התפקידים
החשובים. אני רוצה לזכיר שהחלטנו לתקין קומונות בטורם
הכעונות. ז.א. -

אנסנו את אַבְלָקֶם האוכל במרוץ, לחם וכוכר וטרגרינה,
 את הִכְבִּסִים הבורדריים שקיבלו. החלוקת היתה בדרך כלל לכטה
 יטיב, עלותה יטיב. ואנחנו אנסנו את זה. הילדים עצם
 היו אחראים למוונות האלה. וחילקו עז תור לבן ילד
 את המנה הטוקצבת, כך שבאמת בזורה בזאת לבן ילד היגיינה
 כל يوم מנה סודרת. אלפה שפננו על הכלל הזה לא היה
 קורה כך. אלא זו הילד הרע תמיד היה אורבל את כל המנה
 שלו והיה נאסר רגע עוד יותר יותר לטשר עוד יטיב. או שהיה
 מנסה למחות או להטיג או האוכל באיזה שהייא צורה. כך
 שהצלהו בקוטי רב, ובמאמצים רבים להחדיר את הדבר של
 קוסוונה כדי שקראנו לזה.
 וזה לא מסיד דעת ולא בכח הפיקומות. אבל במעון לנו זה
 פועל לטובת הילדים.

האוכל היה דבר אחד. אחר כך - הנקיון האישי. לזה הקדיםו
 הרבה מאד זמן. כי בסביבה בתקופות סוציאליות היה הגיטו
 ממש שלא רפסי, ^{ונפסחים}, וטפרועות כמוicus כמעט שלא התפזרו.
 אסנים עז פועלות גדולות של השטדה, וזה עוזר לזמן מה. אבל
 תמיד היו סובלין מדבריהם האלה. בכך היה ברור חשוב לדאגה
 לנקיון. וזה התבטא בעורנות האלה על ידי: הדצת כלי מטבח,
 ואוורור יום-יום, ונקיוי הטזונוני - כל הפעולות האלה
 היו דבר חשוב כדי לשובו לחיות. ולאחר כך הנקיון הגוף
 היה חשוב מאוד. ועציבו ביקורת קדרנית. ואני בטעמי
 התנדבתי להיות מה שקוראים "צוהג ^{ונכער}" *Lausefante*
 בתוך הטזון, כולל לבדוק את הילדים, ואת בגדי-^{ו-}ם הביניהם.
 על זה התגברנו: כביפות וכיניבס על הגוף הצעיר להפסיק.
 מזה התפזרנו. כל הזמן היו בדיקות וספרבו עד הנקיון הזה.
 היה גם עניין על גבינות.

היו סטכלים על זה בחוטרת, וגם גבינות טחברים... זה לא
 היה. כמעט לא קרה צילד גנב א' טילד. וזה קונה היה
 שפט, והיו דבריהם גדולים. הילדים עצם החטירו מאד.

הה וגם השתדלנו לחתם להם את ההרגשה שדבר בזזה לא יימצא. מעתה קרה פאוד. מה לסדרות שאפיתוי היה גדול. ואם הימת קומונה, היה פיתוי גדול פאוד לבנווב ולהונאות טהדריבים האלה. אבל היילדין עמדו בזזה.

זה בעין החינוך? איזה חינוך רציתם לחתם אם היו הימם טבוזות פוליטיות צונחות - האם גם נטב דגש על החינוך הפליסטי?

ת דורך בסעון שלנו לא טטו לב לחינוך פוליטי. אלא הרגש היד על החינוך היהודי. היה ולשם באו יהודים פגרטנייה שהיה להם בטען יהודי כללי, ורדו להטיף בזזה, וגם לנו היה אורה כבמה. לכן החינוך היהודי הלאומי והציוני,

היה אופרת, היה הפגנה שלנו. ברוח זאת חינכו. מה זאת אופרת? טטו לב לחגיגת, חגgi ישראל. לקחו נוראים יהודים בההיסטוריה ומחסיפות היהודית, ליפרו טורדים וסופרים יהודים, ליפרו עדרית, טטו את הרגש על ליטור עברית. ובסעון שלנו היה זה תפקיד חשוב. וזה טורף שיכלו לטער עברית. בכלל העברית הייתה מתחאנקודות האור, וועגן ההצלחה שלנו סבחינה תרבותית, הימתי אופרת. דורך לחברי התבואה, לחוג צרכי העתיכות אלינו - הקפדו על זה הרבה מאוד. ~~פֶּץ הרבת פאוד~~ סרץ וסאמציב הוועקו על יסוד השפה העברית. וזה פרק לחוד זרכי זיריב, ובכל זאת, אם זה היה פשוט אבל היילדין לפניו. לפניו זיריב, ובכל זאת, אם זה היה פשוט או חג הביכוריים, או ~~האטנטט~~ היפטים הנוראים, או בחגונת, או בש"ו בעקבות - לכל חג התייחסנו. היכינו מיטבות. רצינו להחיות את החגיגת. לחתם תוכן לחינוך היהודי. מלבד הדברים הכלליים.

זה לא היה כך בכלל השעונות. אבל בסעון בו אובי ענדתי - זאת הייתה הפגנה וזה היה הקו החינוכי הכללי.

את ערב שבת היינו מכינים - אופן חגיגי, היה תמיד נורא מזותף לערב השבת. גיו חוסכים נרות מערב שבת לערב שבת

כדי סיוכלו להדריך; התלבטו באופן חגייני בחולצה לבנה, בפדרה זהיתה. והיתה אווירה בערב שבת נבדקו באופן סיוחר, היהת ביקורת סיוחרת עורברת בכל הפעונות. ובהר כך היו קוראים למפקד של ערבי שבת והיו מחלקים את הדגל או הנס ~~לכעון~~ לכעון היפח כיותר, הנקי כיותר. זה היה תמיד פאודע גדוֹל וסדרבן בעביה הילדין.

שלבז זה ביסיבו להכניות עוד גורמים חינוכיים לחינוך הכלאי היהודי. וזה אני רוצה להתייחס לפעולה התutowית. כפי ~~ש~~ אונחנו הבנו אורחה. התגוועה בשכבות העזרות הייתה בנויה ביטתה הצופית. ואני חשבתי שאחת הנקודות החשובות שבת הצלחנו היא ~~ולא~~ אחת החוקיות על הנופיות - לעוזר בגדר וגזון - מבחן את זה, ואונחנו להגשים הלהה לטעמה את החוק הזה, ולתת תוכן ממשי לערך החינוכי הזה.

פה ש אולי לצין את השעה "היד התומכת". פועל שכולו פרדי הפשטה והרעיון של החברים שלנו, שעמדו עם הכליז הזה, עם העזרים. הרעיון של הפעול הזה היה אלה הילדים העזרים יעזרו לזכרים החלשים הנדרכים, אלה לא היו להם קרוביים, שהיו בודדים וגלומות לגדרי. לעוזר להם בכל סיני אופניים, אם הדבר הזה אירגן. היהת חברה מהחולץ מגרמניה זריכזה את הפעולה הזאת. וכל הדריכים עזרו בארגון הפעולה הזאת. היו עוזרים עיריים, והילדים עצם, שקיבלו משימות. קיבלו שמות על אונשיין זקנים זగרו בתוך הבלוקים, ותווך הנטיפים, ושלא היו להם אע אונשיין קרוביים עיריים או ילדים עיכלו לעוזר להם, היו מבודדים, בודדים. הם קיבלו והילדים קיבלו זכות, כל ילד או כל קבוצה או כל חוליה של ילדים, נדרשה לי שהלכו ביחיד חמיטה, קיבלו כסות וهم עצם היו צריים לראות טה צריים לעוזר בטקומות האלו.

אני לא רוצה בפרוטרוט להזכיר איך העזרה שם נתנו. אם זה היה נקיון, או סיור וביקורי המזרונים, או ~~או~~ ~~או~~ או הבטחת האוכל, או עשיית כוונויות קטנות - כל פיני שרותים

עוזרות קטנות שהילדין ביצעו. והיו ארכיכים למסור על זה דו"ח, מה שהם גם עשו. הפעולה הזאת נסכה בערך שנה, אולי יותר, אני כבר לא זוכרת בדוח. והיא בהחלטה.
בזמן הזקנים היו פאור חסדיים, כי לא היו רגילים
לגייה הזאת, שנוצר וילדים יבואו לעוזר להם מבלוי שיבקשו
תמורה. ואחר הכללים החשובים בעבודה הזאת נצלחו
להחדיר גם ~~לי~~: לא רק תמורה בערך כל עצמה. שוב
רבו אם רצוי למת חפציהם או מתנות הילדין היו ארכיכים
לסרב. ועפוא אם זה גם ז.א. העזרה הזאת ערכתה הגדולה
החינוך והאנושי היה בזו שזאת הייתה. אמת עצמה שלא
ציפיה לתפוצה ולא קבלת תמורה בערך זה. וזה היה מה
זה הוא בלחני רגיל בגיטו. יג

פעם, במקרה אחר, ציינתי את זה שלפי דעתך זה היה הרעיון
הסתובכני שלו בגיטו הזה, מתוך התנאים האיום, לעשות
מה ~~ש~~ הוא לטובת האנשים שבצעם תסיד זלו בהם, או דחו
אותם או נתנו להם למות ולגוע סרעב, והתייחסו רע, רע
שאוד אליהם. בפועלות האלה לא רק שנתנו להם עצמה קטנה
משמעות; אלא גם אירגנו פעולות של בידור. זאת אומרת –
קבוצות של ילדים היו הולכות לחדרי החולמים טק הזקנים
האלת, והיו הרבה להם והיו מציגים להם סקציים, היו
פבדרים אותם. והזקנים היו כל כך מאושרים, ונגע להם
כל כך ללב שילדים באים לאכח אותם, שתסיד קראו להן:
תבואו שוב, תבואו עוד הפעם.

אני זוכרת שלאחד הביקורים הבינו מכנית מיוחדת פסיורי
חג הביכורים. ובכל החוליות או אז התהברו כמה חוליות
לקבוצות יותר גדורות, והלכו לזרים האלה לחדרות ולחדרי
החולמים, כפי שטרתי קורם.

כל הפעולה הזאת אני ברגע לא רואה לצייר, ספרי, אפר
לפazon אותם גם בספר של אדר, (שם י"ג דו"ח פרויקט על
הפעולה הזאת), כי הפעולה הזאת הייתה באחת פרי ומאפס
המוחשבה והסכנות החינוכיות והערכיות החינוכיים שהיו

לחברי התנועה. אני חושבת שזה אחד המפעלים הגדולים החשובים שבצטו בגייטו. וזה דוחך יצא מ בין טורנות חברי התנועה. שם היו הוגי הרעיון ופצעינו.

ש בצטו אדרל שבען על הפעלה זו קיימם במסרו על ברונשטיין אמר אך מיחש את הפעולה ברונשטיין.

זה את לכם, או שלא מיחש אותה לכם?

ת לא. אני הבנתי שתווך דבריו זה הוא לא מיחש את הפעולה - בודאי לא לאנשי התנועה. אלא שהוא כותב שם באופן סתום וככללי שאנשי מבוכרים יותר הצליכו להקים מפעל. אבל בצוב פקרן לא מציין זה היה מפעל של חברי התנועה.

ש מה את חושבת בכלל על הפרק הזה של אדרל? האם הוא דיק, לפי דעתך? או שהוא לא דיק כל כך?

ת הול אולי דיק בתיאור העובדות והדברים. אבל הוא לפוי דעתו העלום והשתיק דבריהם. הוא לא אמר מי ביצע. או שהוא בהתחלה הפרק על טיפול בגין מבייא רק את הדו"ח השלילי של הטיפול בגין שקייב, והמצב היה באמת גרווע בהתחלה, עד שהתחילה להתרבען ולהתפסא, ולהתאייך את עצם למציאות של בגין - כל זה לך זמן. ואת הדו"ח השלילי הזה הוא סבייא. אבל אחר כך הוא לא סביא את הדברים החשובים שעשו.

ואם הוא בן סביא את הדוח הזה על "יר תומכת" באור חברוני-ובזזה הוא פורה, זאת היה פועלתו נוגעת לבב, וטובה, את זה הוא פאדר - הוא בכלל זאת לא מציין זה בא שטוף אותם אנשי שלפעטה בהתחלה הוא פוזל בהב, ולועג להם כל הזמן עמי בלתי פנוסיים, והוא פרטיכיך על תנועת בגין שעשו עסקות כזו מהנה-קייז. זה שהם עשו פועלתו בגין רצינית, רצינית, שהיה לה ערך אנושי ובلتיה רגיל - את זה הוא לא מציין.

ש אדרל גם מציין לאחר כך, וכמו שגמ את אכורת, לאחר כך השתרפו פניו הדבריהם. כי הביא לידי איפוריים בכל מערכת החיבור?

ת אני חשבתי שיש פה שני גורמים חשובים: קודם השיפור הכללי
שהיה בגייטו. ואות זה צריך לשים כפובה בפרקאות כפולות.
כי למה חל שיפור? - קודם, בסוף שנת 42, היה ציפיות
איוניה. והיו כל כך הרבה אנטישם בגייטו, שלא היה כולם
באים פניהם ואופן. לא יכלו לחיות בכוקום שהוא פיעוד
לכשה אלף וחמש מאות אלף. אבל היה ובעלה בטרנספורטים
כל הזמן אנטישם ירד מה מספר. וכך שזה דבר דו-משמעותי.
שיפור אונס חל, אבל על חיי השבור אלה שנשלחו לפזרח.
זה היה דבר אובייקטיבי.

והגורם השני, הסובייקטיבי, הוא כי שיניתי, שאנשיהם
הלאה שטיפלו בנווער וברשות החינוכית גם רכשו נסiron, ולפכו
את המלאכה, להתאים את עבודת החינוך לתנאים שדרשו בגייטו.
יש לך אולי עוד אפשרות שהן הערות על הביקורת של אדרל לגבי-
פעולות שליליות או חיוביות אותן עשיתם, או שאנשיהם שיכם-
עשו, וזהו לא מתייחס אליכם?

ת זה עניין של הסקפה, או איך שמתכוונים על הדברים האלה.
אני רק זוכרת מהקראייה בספר של אדרל שהוא בוחלת צלול
בכל הפעולות, ולועג, ואפיילו סצונה אותו עם הסביבה
הנאצית, את פעולות התנועה, הפעולה החינוכית. אם זה
בספורט או באופיות, כפי שביצעו את זה גם פחוץ לפערן
הנווער (לקסדקינו) על גדרת המשקיפים, למעלה, על הסוללה,
על ה- ^{Bastei} _{באסטי} הוא מזכיר את אחת הפעולות
שהיו חשובות וטובות בשבייל הילדייב. הם נתנו לילדיהם איזו
הרבה טובה וקצת ^{בז} _{חהפה} - שכחה כל הסביבה. אונס זה נתן להם
שליטה, וגם אנחנו ידענו זאת ^{בז} _{שליטה}. אבל זה הרחיק
אותם מהיום-יום של הגיטו, ונתן להם הרגה טובה של פעילות
סוטאת לגיל הנעוריים. אם זה היה ספר Ort, התעלמות או
תשחקים צופיים, וכל הסטטנים של צופיות. כמובן - זה
היה מה שהוא בלתי ריאלי ^{אך} _{בטעיל} רקום זהה. אבל נתן
 להם הרגה טובה.

יש פה בארץ, אני סכירה נשיכ שחיו איז בנות צעירות
צוברות את התקופה הזאת בתחום טרובה בחיהן; דורך
סכרמוניה, סאוסטריה, הילדים שחיו טביה לפני כן בלהז
ובדוחק ובכפייה ובטרור כל הזמן - שם, פעם ראותה בחיה
הילדות עלה היגיינו למשחק או לבילוי זמן המתאים לילדיים.

במשך גנבות הזרם לאפשריך היו. בכל זאת הם בכלל לא
היכירו דבר זה, מחק או שעולמת ספרות, או שעולה צופית.
לهم זה היה מה שהוא טוב. ואבاهנו הרגאננו כך.

אני שוכנת אהיום שה נתן להם. ואם שואלים אותם היום
הם זוכרים את הרබרים הטוביים האלה.

אני רוצה להתייחס לאספר של אדר: הוא מזלזל עם זלזול
גפוד בכל התופעות האלה. אני חשבת -- טוב, זה עניין של
השכמה, אבל לפה דעתך זה סגייף ובעורם את העורדות. הוא
רוואה את זה באורן זה. אבל אני יודעת שבשביל הזמן הזה הוא
זה היה דבר חסוב וטוב לנער ולילדים. זה שזה לא עוזר
לهم כלום - זה יעני אחר. אבל אני חשבת שזלזול ולהלעג
המשמעים מתוך השורות שלו - זה דבר טואד פוגע ולא צודק.

כצת אומרת "זה לא עוזר להם כלום", את מתכוונת באותה
תקופה, או לגבי תקופה יותר כאותה?
לגביה יותר טואח, באנשלחו אחד כך עם התורמים שלהם. אבל
באותה תקופה זה עוזר להם. הסיכון את דעתם מכל יתר התופעות
השליליות של הגיטו. והם באמת היו קצת ילדיים נאותה תקופה.
קצת נוער, עם הזרבים שלו.

יש עוד נקודה שדיברנו עליה אטמול לאחר שembrנו את ההקלטה,
ואසר הייתי רוצה לבאר אותה, והיא לגבי הביקוף, אדר
כב כן סביר. והבקודה שהוא פאזין באורן חיובי היחידה
אמרת גם ידכם הייתה בה. אבל אדר לא יכול פזין את זה.
אולי תספריכאן על זה.

ה כן. אני יודעת למה אתה מתכוון. היהת ספירת העם, סעליה
אפשר עוד לקרוא ולספר. אני לא רוצה לעזות את זה ברגע.

אני רק רוצה לספר שתווך הפומת והפאניקה - שזה היה בתוך הדבר - בתוך הפאניקה האיומה והפחד הכרות שהתרדרו שם הצלicho ייחידי, חברינו, חברי החלוץ, בצד-טמה להשתלט. מה זאת אומרת? הלכו אליהם שחור-סחור ברגעם ^{לעומם} בתקיימה הספירה, חוץ כבר היגיע, הערב ירד, והאנשים אף אחד לא נתנו ^{לעומם}EK קורתה לחזור, והיתה פומת עצומה. ואנדים הלכו טש כטו בפלכודת שחור-סחור, ולא ידעו איך ומה לעשות. היו כל כך פבוקליים, והפאניקה הייתה כל כך גורלה; לי נודע אחר כך, שאנו יצאתி כתוך הקלחת הזאת, וראיתי את החברים בקצת הרגע, אז נודע לי שהם התחלו להתחנן, אז שדרתת, קלושר, עתי ארשנות חזקות וניסו להחזיק את הארטרת שלא יפרדו אותה, ובין שתי הארשנות יקרו מעין מעבר בזיה. והיות והיה הוישך ולן הייתה תאוורה ואנדים לא ידעו لأن ללבת, הדריכו והובילו החברים שלנו את האנטיב דרכ. המעבר שלא ^{יפלו} יסינה או שפלה, כי היה שם מקום קשה. וכך לאט לאט הוציאו את האנדים. זה濂 דרי הרבה צפן, כי שם היו אלף, ועד סבולם עברו - זה濂 דרי צפן. אבל הם היו אלה שטפשו ברגע המכרייע את העבינים והתארגנו. לעזרתם באו כמה מהגייטו-וואכה, מטפסר הגיטו. וגם שם היו חברים שלנו. אבל היוזמה, כפי שאנו למדתי אז, ובפני שאנחנו גם רצנו את זה אחר כך בראיטות שלנו, באח פחהברים שלנו. אני רוצה להגיד בזה שקרגע של הפומת והפאניקה הגדולה ה-ם לא איבדר את העשונות וידעו לחת עזרה. אולי זה היא הייתה נחוצה.

בעבור לנಕודה אהרת: מה היה יחס השלטונות הבאדיים לפעולות ^{שלכם?}

הרוב הפעילות הזאת הייתה צדקה להיעשות בנסיבות, לא היו צדיקיב בכלל לדעת על הדברים האלה. ואנחנו את הרוב עשינו בהסוואה. היו תקופות שיכלנו יותר גילוי לעשות דברים, לפעמים הירשו לנו לחק או ילדים לחק, על הסוללה מעלה, על הכבש. ולפעמים זה היה אסור.

אבל כל הפעולה החינוכית, כל ההוראה, כל הדברים האלה היו צריכים להישות בסתר, בחתרת. אפסם היה *Freizeitgestaltung* – הבידור, טהיה קיים והיה יותר. אבל היו הרבה דברים כפי שספרתי קודם – הוראה לא הייתה כוורתה. את זה אנחנו עשינו בחתרת. אסור היה להם לדעת על זה. הרי רצוי ~~לבראות~~ את ^{לפניהם} הרוי לא רצוי מתחת לילדיהם ולצעיריהם להתפתח באופן נורמלי ורגיל. איךatti חמי הגיטו? מה הייתה התגובה שלהם על התוצאות האליליות?

ת תראה, אם אני מתייחסת פה לשכבה עגבי השתייכתי אליה, למוחניים, לمبرי התנועה שעסוקו בחינוך – אז אנחנו שלבנו את כל התוצאות האלה, וניסינו יחד עם הילדיים-החניכים שלנו להוציא את עצמנו, להימטר סכל התוצאות האלו, ולהישאר נקיים מכל הדברים האלה. וזה עלתה בכיה שהוא. זה עלתה במחלה להיות רעבים. ולא לגבור טוב. ולא להסתור עם גניבות פרבוע הכלל, ולהיות עם הילדים בהם סקיבו. וזה עלתה באיזה מחדר. אבל כטובן מתנדנו לכל התוצאות האלה. ולא רק שהפנו לנו ולילדים, אלא גם ניסינו לחוות אהרת. ספרתי על זה כבר סודם.

על הגניבות – אמרת. זה קרה לעתים רחוקות זילך גנב מרכוש של הקומונה או בדומה. במרקחה שילד כ נ גנב. איך ברגע אליו?

ת הייתה סיחה בין כל ילדי המעוון, ותדבר נידונו. וזה היה לטענה כיין בית כספת, או מסעט, שהילד עבר לפניה החברה שלו והחברה דנה אותו. לא היה כל צורך לעשות פה שהוא אחר. הילדים עצם שפטו את הילדא. ולידם הילד קיבל את הדין והבין שהוא עשה מעשה לא טוב, לא א כאר. וחוץ מזה לא עשינו כלום.

אבל בסה התבטא הדינאי

א

ת שהילדדים שפטו; אמרו מה שהייתה להם להגיד. שהילד עשה מעשה לא טוב. או שהוא לcko מרכוז החברה. והוא בין זהה היה דבר פגום ולא טוב.

ש עובש נתנו לויז
ת עובש לא נתנו.

ע ז.א. זה היה כאן יותר -
ת זה היה שיפור טופרי. היה פה הגורם הפופרי, והוא-הוא
שהיה צריך להנוך או לתקן.

ש ואת חושבת זה עוזר, או שהיו מקרים זה לא עוזר.
ת לרוב זה עוזר אם זה היה סקרה על סטיה קלה. היו כתה מקרים
(אני ציינתי את זה גם בספר שלנו) של ילדים קשי-חינוך
או ילדים מאוד מסובכים שנחנכו מכרנו אותם אחר כך לטיפול
המיוחד. היה שב אלה או כוכד דר ברויכל שהיה מהבכת
כבד כבוד כומחית לילדין קשי-חיבוך. וナンכו גם מהמעון
שלנו מכרנו ילדים לנו, ילדים שלא יכולנו להסתדר. כי
הידיעות שלנו בילדים קשי-חינוך שהיו בעיות מיוחדות,
היו בהחלט קטנות כדי. הרי לא היינו כומחיכ. וילדים כאלו
באו באפט, והם לא היו רביין. מכרנו אותם לטיפול. ולפעמים
התיעצנו עם הר"ר ברפל, אם היו לנו בעיות מיוחדות, והיא
יעצה לנו איך להתנהג ומה לעשות.

ש איך התיעצנו ההורדים לכל העילות הזאת הרי אמרת אתה
ニיסיתם אפילו לטנו עד כמה הייתה אפער ביקורי ילדים אצל
ההורדים. איך הגיעו ההורים

ת אני לא חשבת זה נכון נכוון שניסינו לטנו ביקוריים אצל ההורים.
זה לא גמור נכוון.ナンכו אירגנו את הביקורים אצל ההורים.
לאו רצינו להרחיק אותן. רצינו להרחיק אותן מהתבילה,
מהבלוקים, מהבתים שחיו שם בוצאות איזמה, והיו שם שריבות
בין האבשים, ועם כל האוירה האיזמת זאת - זה רצינו
להרחיק את הילדים; לא מההורדים עצם. ז.א. הביקורים אצל
ההורדים היו מאוגנים בצעות קבועות. גם להורים היה יותר,

וגם ראיינו את-זה בעין יפה אם ההורדים באו לבקר אצל הילדים
בתוך המעוון. ואני, בקשר להורדים ~~היו~~ אצליחו בINU, ^{בג'ז'ים}
היו לנו ^{ר' 27} לרוב יחסים טוביים וחיוביים. ההורים האלה הבינו
שלילדים אלה טוב יותר מאשר בINU.
לא כל ההורים בכניסה היו באותה דעת. היו הורים שה刂נו
לכך עירחיקו את הילדים אלה. והטיפול בילד הבוגר בבלוק
יהה בהחלט פחות טוב מאשר בINU. סוכרים לנוין את זה.
לא יכולו לחתם להם--
אני גם זוכרת שבדו"ח בספר על אדרל על ילדה שנרגה בבלוק
27 מסורת על זה. אמרו ~~את~~ ^{א'}ילדים שגרו אצל ההורים בקסראקיין
או בבלוק -- באמת לא יכולנו לטפל בהם. הטיפול בנווער לא
יכול בילד הבוגר לטפל כך כי הוא טיז. בילד שהיה בתוך
הINU.
ובקשר לINU שאנו עבדתי בו, ההורים שגרו אצל התינייסו
בהחלט חיוב. והיו יחסים טובים. לרוב היו גם ההורים
זקנים, והאבות היו נכי-טלחמה. הרי שלחו סגרטניה, טהריך
בג'קר נכי-טלחמה קיבלו אותן הוצאות. והרי אחד כך
הכריזו על ". לבן היו לרוב כבר אנשי
זקנים שגם לא יכלו לדאוג באונן מיוחד לילדים אלה, או
להציג להם הטעות וכו. וחוץ מזה הילדים קיבלו יותר
תוספות מאשר האוכלוסייה הכלכלנית. הם קיבלו פעמיים בזבוז איזה
עוגה או קצת חלב, אני לא זוכרת בדיקות מה הייתה תוספת --
היא הייתה קסנה, אבל קיבלו אותה בתוך המעוון.
אם כי את זה הם קיבלו, נדפה לי, גם בבלוק. אבל היו יחסים
בהחלט טובים.

ש איך הסתכלת האוכלוסייה בכלל על הפעולה שלבכני?
ת אני סוכרחה להגיד זcosa לי לסתטא זהה. ההורים, כפי צאפרטי
בקודם, ההורים שילריהם היו בINU -- במדה שראו זהה לטובת
הילדים חיכבו את זה. וכל האוכלוסייה -- הייתה עוסקת בעצמה

ובצרכיך ובאוכל שלך, ואני לא חושבת שאתה כל כך שטן
לב מה הולך וממה עוזליך עם הילדים. לפחות היו ילדים -
אני מתייחסת אליהם.

ש מוחץ ל"יד התוטכחה" נאותם אירגנתם, ז.א. העזרה לזכנים,
או הטעינה הילדים (לפניהם זה או אחריו שנגמר הפעול)
אל המבונרים ואל הזכנים? איך היה להפוך?
תראה, היחם בגיטו לזכנים היה סלילי. זאת הייתה תופעה
שגילית, אחת האיותות. ובכדי שהילדים יהיו בהם סימנים
וחתומות לזה, שהילדים יתחילה ללווג, לצחוק, לזלזל, לא
לעוזר, לחקוק, לעוטות מה שאפארם גם באורך פצעי לזכן.
אנחנו ראיינו את הסכנות וראינו את החתומות לכך - בכך -
התחלנו בפעול הזה. כדי לחת לילד דרока יחס אחר. שלא
יהיה לו יחס כפי שיש לטבוגר. אלא שהוא ירצה את הקרייאטורה
העלובה בזכן המסקן, שהוא עזוב, שלא עוזרים לו, שהוא בן
אדב, שלא יאבד את צלם האדם. בכך, היה והוא התופעות
השליליות ניכינו הכל כדי שהילד לא ייתפס לאותו הלך רוח
ולאותה אווירה. כי האווירה הייתה בזאת. זאת האמת. ואני
חוצת שדרום הצלחנו עז הילדים שלנו, של הם לא יהיה יחס
זלזל^{אך} כזה, וכזה אכזרי. אמנם, בתחילת, בשועור לא עזינו
את הפעול הזה, ובבר תחלהנו וראינו שהם מתחזים לאותו
הלך רוח. אחר כך עזם הפעול תחילת התפורר בזאת הצלחות,
הטרנספורטיים הגדוליים. כי הרי הייתה הפקה בין הצלחות,
פתחילת 43^{אך}, עד דצמבר 43. ביתה הפסחה בסוריית. אחר כך
נשלח הטרנספורט הגדול על 5,000 איש. בדצמבר עוד פעם
5,000 איש. וכך - כמעט עוז הפעם. וזה גשלחו גם ילדים.
והבעול באותה תקופה תחילת התפורר, צעירים בסעו.
אני לא יודעת בדיקון, עכשו אני לא זוכרת עד מתי עזם
הפעול במקד. אבל אנחנו כל זמן עבדתנו ניסינו למכוון את
הדבר, ילדים ייתפסו לתוך כל הקלחת הזאת, על רסימת הזכן
וזלזל בו.

ש אחורי שנגמר הפעל זהה - האם הילדיים harusו ליחס הקודם, הטילילי? או שמתוך עצם התייחסו עבשו בדרך ארץ, או נימנו לעזרה?

ת הילדיים מפסכניות נשלחו. הפעל התפזרר עם עצם זילוח הילדיין. זאת אופרתת, כל אותו זמן אבחןו ^{ברנו} על זה שהרוחה הזאת תיעדר.

צ איך השעינו הגירושים והחדר טה על הילדיין וועל השרוגרים נס בז? וזה השיע על הבעילות הסדרה שלכם? ת ברור טבול חייו בטחה כתמיד. ואחת הכוונות שלנו בעבורת ^{איה} הימללה הפיג את המתח, להסביר את פחד הטרנספורט. כולן היו אדוריים בו, ילדים וטוגרים - כולם פחרנו פזה. כי לא ידעו מי יהיה הבא, ובאחד שאולי אני אהיה הבא בתוך הטרנספורט. בורדי השיע הפחד הזה.

אבל דורך כסמיידתי על הבעילות האובות, רציתי להגיד - אם כי אולי לא ציינתי את זה סקורם, וטוב שאלת על כך ^{אלה} אחת הכוונות היתה להפיג את המתח; להסביר את הדבר. אולי גם זאת היתה ~~אלה~~, אבל הצריכנו לעוזת את זה.

כי אי אפשר להיות בטחה כתמיד. וכשען פעלת כאילו רגילה, זה היה לפרט עין, אז סחוו קצת.

אני בעצם יודעת מה אבחןו עיננו מחוץ לעבודת הטיפול בערב, כל מיני חוגים, או צלטרכנו עברית, ובדיווק באותו מועד היה פרופסדור לזרור טוינגה. והוא נתן לנו שנה שלמה חוג ^{אלה} גזרור כל הפאה ה-19 וה-20. דבריך ואני עד היום זוכרת אותן. אבחןו התעסכנו בכל מיני דברין כדי לאכוח את הדבר. את המצוות מסיביך, ואת הפחד פטרנספורט, וכל מיני דברין. כל ה" היה אחד הביטויים על מנת להסביר את הפחד. לא לחסוב על זה. להיות עד כמה שאפשר חיים בורכלייך יותר.

אי אurther לוסר שחייך שב חייך בורכלייך. אבל כל הבעילות הקדחתנית - היותי אופרתת, המוגזמת. כי כראויים דוח על

8/13 מינואר ינואר
ה"ז "Freizeitgestaltung" זה פנטסטי מה שעשו שם. היו
הנכחות וחרצאות, הפטו; הרצאות! ואינו עם כוחות סוציאליים
מכל אירופה. פרופסוריון ומוריון ופרזיון. וכל אחד השתרל
לשתף בפה טהור.

כך עשו הבוגרים ביניים, ואנחנו עם הילדים עזיבנו אותו
הדבר. שיחות, טחניות, והכחות, והכחות לחגים - ניכרנו
להחזיק אותו בעילות כדי, אבל -- כדי שיכחו קצת.
בಹלטה הקורכת, אטמול, סיידת לי על החוויה שלך, אתה
חוויות הרائعנות שלך, כאשר טיפלה בזכרים. וציינית את
זה בחוויה פארד מזעעת בזבילך. האם במקרה ~~את~~ ^{שניהם} שהותך
ברזנטאט היו לך עוד חוויות טריין זה, או אהבת?

ת אמי חשבת שהחזק הזה, כדי טהיה, ~~וחוויה~~ הרaszונת הזאת -
לא היה אהדר כך. כי הדבריך, כפי שפעם אתה כבר אטרתי, התפזרו.
אחר כך לא היו ^{למי} כוטלים בעליות הגג. אתה צרייך להבין עליית
הגג זה מוקם שבדרך כלל היו תולמים שם בכיסה, ~~לש~~ בכלל
לא סתמשם בזה. רק סאנצלוון כל כך הרבה זקנים בסתיו
42', ירדו האנדים מעליות הגג, ו אז תחילה שם דוכא לבנות
דירות פרטיות, (אם זה גם אדרס מספר בפדרוט), והזקנים
כבר לא היו טסודרים או גרים בצדקה כל כך בLATI אנוושית
כפו בהתחלה. ובב' סיידתי קודם עז מפעל "יד תומכת" אז
אנחנו כטובן הלכנו עם הילדים; היינו מלווה אותם לחצרות
או לחדרי החוליב. אז היה המצב קצת יותר אנוושי.
והיות ורצינו לעוזות מה שהוא להטבת המצב, הלכנו איתם
ועשינו את כל הדברים האלה. ו אז אמי כבר לא כל כך זועעתי.
ההлем כבר עבר.

אני זוכרת שבנת 43', היה לי קשר איזי, הייתה לי עם דורה
זקנה. דורה מטה כבר בסתיו 42', והדורה עוד נזירה שם באחד
הקסראטיניב הקטן, האיסטיב, שהיה בה קראו "פISON לזכנים".
וזה באמת ^{על} מילס - אחד הקסראטיניב הקטן זלכעה לא
היינו ראויים לדירה, היו עם אולי לפניו כן אורדנות. ועם

ג. ו' גרה דודתי הזקנה. ואני ניסיתי בכך שיכלתי לעזור לה.
אני סיברתי שעובדתי בבן ירכ, אם אני יכולתי ללחוץ קצת
ידך הבאתני קצת לדודתי הזקנה. לעוזר לה נבה זהו. הם
חוiro טז, באמת, בתנאים פאר קשיים וצפויים. וכך יד זו
על יד הקסראטן הזה היה בית פוגעיהם. אז פצעם שמעו
תפideal את הגזירות ודראו תכיד את האנשיים המכוננים עב...
היו תפיד חוריות קשות. אבל לא באותו חזק בוחלה.
ככה זה כבר לא השפיע עליו.

ש בעבור עכשו לצד אחר: ל" " האישית שלו.

האם את גם כן השתתפת - לא בפועל עיל, אפילו בתרד צופה -
בנה סנקרה ", Freizeitgestaltung", מהחרצתה בהרצאות,
(הזכרת כבוד את ההרצאות על ציור), או הציגות, מה שניתן
בכל בתחום זה.

ת אני השתתמתי כטורן גם כן, לא בפועל עיל. כי הפעולות
שלו, ובכל זמני החופשי בכיסו לטיפול בנורדר, אז לא היה לי
עוד זמן להיות פעילה מטה בתוך ה" קיואל "

ancock אונחנו בתרד המעוון בעצמו הציגו הציגות וההיברונו הציגות
עם הילדות. אני כמ ציינתי את זה בספר. עם אחת הציגו
את "פריה סיוטארט", ועוד הציגות/כל מיני, בנסיבות יהודיות.
לכן כל הפעולות ההיינריך לכה כל כך הרבה זמן ספרי
לא היה לי הרבה זמן.

אבל, במדה מסוימת, ריוותר מאוחר היה לי קצת יותר זמן,
והיתה אפשרות להשתתף הלבתי לבב קונגרס שהיה אונרי לכתת,
אני ניסיתי להציג ברטיסלאו. וגם קיבלנו. הייתה הקצתה סכל

כךוב עבדה קיבל מה" קיואל גראן גראן קונגרס קאנטלי
ראני הלהתי. היו כמה קונגרסים, קאנטלי קאנטלי
ואנטלי היה הטבצה. (אגב, הוא אחד המכובדים החשובים והידועים
היום בפראג.) והלבתי לאוצרות שנתנו, כראוי סכטר
בתן עם הזמריהם. ואחת ההוריות הבלתי נטחות צדי מה"
קיואל " היא לגסרי מהתחלה:

(אדLER גם ציין את זה בספרו). היה שם מוזיקאי יודא בן הכלל טוב, הפסנתרן הביא טוב שהיה מניטו היה פروف' קפט טברין. הוא נתן - זה היה עוד ב-42' - אחד הקונצרטים ^{ללא גיטרה} הרائعים נבית ספר עכ-יך בעילית הגג, אם לא נמי שועה. שם הוציא פסנתר שועבש וסקולקל, אבל הוא ניגן כל כך נפלא! וכך האווירה הティוחה, שבתוך הגיטו, בעילית הגג, נפצעים אנשים וטקטיים לשובנה על בטהובן - זה היה מה שהוא כל כך יודא מן הכלל, עצמתו הייתה אחת החוויות שאני זוכרת עד היום הזה. וזה היה בתחילת, כשהחכם עוד היה בלבו פאורגן ולא מותר, וזה היה במחתרת. בהחלט היה אסוד אז. אז ה- ^{היינרייך} "Freizeitgestaltung" עוד לא הייתה מוכרת ו-אורגנת. זאת אחת החוויות הגדולות שלי בין הזמן הראשון. אחד כן היו הצגות תיאטרון. אני זוכרת - אני לא יודעת איך קוראים לזה בעברית, התרגומם - אבל בẨ'כית קראו לזה "של גוגול". ^{ללא גיטרה} בגרמנית. ואחת החקניות הייתה נארה שאן, אף באדץ, היא הייתה אחת פאלה האציגו זב. היו הצגות טובות מאוד. והיו שחקנים מקצועיים וגם חובבים. זאת הייתה להקה של שחקנים מקצועיים. ובאטזעינו, בתחילת הפריטיטיבים, ואחר כך כבך פחות פריטיטיבים - עשו הרבה בעיליות הגג. והסתפקו בכך. אבל הצליחו להציג הצגות טובות מאוד. בזה השתפתני.

והפעילות הביאו חובה הדעת לימוד העברית. בזו עסנו הרבה מאוד. עסנו ערבי שפת. פגישות גם עם הזקנינים. היה שיתוף פעולה טוב מאוד עם הטוריים הזקנינים, המבוגרים וגם הזקנים. באו פרופסורים מכל אירופה. אני רוצה לציין מה את זומק ^{וושקין-נהרטבי} ^{לפרטאבי}, שהוא מוסא רוסי, תלמיד כבר בפראג, לפניו עבנו לגיטו. הוא היה פלייש בגרמניה, ואחר כך לא לפראג. אחד החשובים היה גם פروف' סטנברג

מה" פ"ג ~~ונציגות~~ גנזיות בווינה, כורה לעברית.

היה פרוטסדור שנות סטו אבוי לא זוכרת טריגה, מהגנטיסיה העברית סך ריגה. וכל אלה נפגשו, ובתוכו הרשאות. ואבחו, טלבט
ההרצאות גם לסתנו ליטוד סדר. נפראג אוני למדי אצל פרוט, ווילקי ^{הרטאבי} אבוי. ואחת העולות החשובות ביותר שעוד הייתה לי קומ אבירות וזען לרשותי - מיד רצתי אליו לשיעור. ותפסנו גם בגימן בשיעוריים.

אחר כך היינו מאוד פעילים בחוג הזה של דוברי עברית.

היה חוג דוברי עברית זכרנו לו "נושאי העין" ועיננו ספל ^{וילקי} וה"عين" היה כחירב, האות ע, כי שענד ~~אנטרכט~~

קספל, זה היה אותו לדבר אר ונתק עברית.

מצאו לנו כל מיני סיורים ותחבויות מתחת תוכן לחיים.

ובשבילי עברית (כפי שפע כבר אמרתי, נדמה לי) הייתה עוגן הצלחה. ועוד חברים היו כפוני. רצינו מתחת איזה תוכן גוסך.

והליפוד, ההרצאות שהתקיימו, והטيبة העברית והדיבור העברי,

והי אפיקו שבוע עברית... (זה בזכות לי עכשו או שבוע הספר העברי). עיננו בעם שבוע עברית שהיתה פעילות עוד

יותר חזקה מאשר בדרך כלל. היו חוגים, ובחינות, והיה זו

כל דיבור עברית שעתים בצהרים. וכי לא ידע לדבר היה

דריך לסתוק. וכל מיני הרצאות ה;zאנו. גם סיירנו זאת

בספר שלנו). ובזה אבוי רוצה לסייע אם הנקודה הזאת.

לפנינו שגבור אם הפרק על פרזנטאשן. האם יש לך עוד מה

שהוא לספר עוזיר למקופה עלייה דיברנו?

ת אתה שתכוון בפה שנרגע לי, באופן איסוי להחלשותי?
כן.

ת אוני רוצה מה ^{מיין} דבר אחד: לטרות אוני הייתי בודדה, ומשפחותי קרובות לא היתה איתני, זה היה מולי קעה. אך אני היה לי יותר קל שאור לאחריב. כי אוני הייתי אחראית לעצמי בלבד, לא הייתי קמורה להוריב, וגורלי לא היה קשור לגורל הורי,

ובכובבניהם מכווינים היה לי יותר כל מסגר לאלה שהיו להם סמ הורדים. אני עזבתי את הורי בסצ' – על כל פנים יותר בטוח מאשר פצבי. ובפצ' יותר טוב, ידעתי שהם לא סובלין רעב, ופצ'/~~קצת~~ כפי שהורי החברים זלנו סבלו בגישו.

ש איזה היו ההורדים לך?

ת באמת אני לא סיררתי את ذات מקודם. ההורים שלי הצליחו לעלות בעלייה ב עוד בשנת 39^א.achi הצעיר סטני שבתדרים עלה כבר ב-38 עם הקבוצה הראשונה שיצאה מ- כוסלובקה במסגרת עליית הבוער לבן טמן. הוא סמוך היה גורם פושע. ההורים רצו גם כן לעלות ארץ, ועשוי את כל המאפשרים. כדי שכבר סיירתי, אנחנו ברחנו ב-38 טהמודטים, הם העיארו שם הכל טה שהיה, ורק קצת חפצים איסיים וחפצי בית הצלבנו עוד לחתם טב. בזאת הרائع זיהינו בפראג גרכו אצל קרובייהם שליהם הייתה דירה בפראג; ישבו בפראג כבר מקודם. היו פרגאים. וההורדים, בפצ' עט היו בו, לא היה להם בכלל שום רצון להיאר, ורצו רק מהיר לעלות. והם הצליכו עוד ~~אך~~ אחד הטרגנספורטיב החדשני לאירגנו הרבעיוניסטיים הם עלו ב-39, והגיעו בשנת 40^ב, אחרי הדגה תלאות. ב-39 קם ירושה, הקפה, היגיעו ארץ, ישבו כטה חדשן בית הכהן, הקפה, היגיעו ארץ, לעתלית. והיות ואבא לי הוא בעל מקצוע וטומחה, הוא פהנדס בכוכנות, הוא קיבל שחר עבודה בטוח התעשייתי במספר, והם הסתרו.

ש איך זה אתה לא נסעת איתה?

ת ההורים בעקבם רצו לחתם אותה, והוארד השפיעו עליו. אבל אני הייתה תחת פרות התבואה, וההתבואה הנגדה לזהصحابים יכעו עט הרבעיוניסטי. והסתיעו על הורי לא לחתם אותה היות והחולץ מארגן בעקבו את הטרגנספורטיב וצולח את החברים. ואני חברה בו, וידאגו גם לי. לבן, לטרות שקדם ההורים רצו פאור לחתם אותה איתם, הם שוכנוו, ואני ^{אלג}

השתכנעות וונכנעות לפראות הזאת. כך קרה שם נכוו בנטחו
זמן קצר אחרי זה בן אביו לבוא אחריהם. כי כך הייתה
התכנית, שבאחד הטרנספורטים הנאים אני צדקה לבוא גם
בזו. ותנו נכוו ואני נטהרתי.

בעבור עבוזו לגוף געילוֹתָך בטרזבֶּטְאָפּ וְהַפְּרִידָה טְהָגִיטָוּ.
ת אני הנטהתי בעודתי בנתן 44, נטהרתי עוד כל תקרופת
¹⁷⁸
ה " Stadtverschönerung ", מיזורי-העיר כי נקדשו
לאפצע המוחדר שהבינו הנאים לבראת הביקור של הוועדה
של הצלב האדום. זה פרק לחוד, ואני ברגע לא רודע להתייחס
אליו. אני הנטהתי לעבוד בגן הירק, כי שכב קודם סיפרתי,
שחוץ לניטו, בגן שהיה קרוב והיה סמוך לנבדי לפכוסה,
וקרוב לטבצר הקטן ל" קְלֵי עֲזָבָן ".
שם עבדנו בדרך 52 ציריך, אם אני שואה, והמכבנו לעבוד
בגן. המכבנו בעילותות בתוך הגיטו עם הצעירין, כי שכב
סיפרתי, עם הליכוד של עברית, וצעולות. והיות ובמסגרת ה-
" יְמֵי כְּלֵי מַסְעָה " הזאת היו גם כל פיני הקלות
והיתרין, מה שפתחילה היה אסור, עבוז היה יותר; אז הייתה
פעילות קצת יותר חופשית.
זה נמשך כך עד לטרנספורטן האדולין אל נתן 44.

אווזי אסף עבוז עז הסוד.

23 קורן ג

בבקשה.

ת אחרי הביקור של הצלב האדום א אחרי שכבר היינו את כל הקוטדים
האיומה הזאת כפי שהיצינו אותה, הילינו הנאים, האסדים,
שדי, עבוז לא צרכינו יותר את כל האביזר, ואבחנו גורדיין
איהם גם בז'. התחלנו לשלוות. הטרנספורטן האלה, להבדיל
מהטרנספורטן הקודשיים שהיו על טפחות, אלה על סוף ספטember
קראו רק לאברים אססומליים לעובודה. זה היה מה שהוא חදש,
וזה גם היעשה את כולנו. היינו את זה בזיניות מהומית
הייתי אומרת, בثور העברה למחנה עבודה אחר. ורא, בפובן,
לא אפרדו שישלחו את הנאים לבירקנאו, אלא -

הטעופפו כל פיני טבועות על מחרנות בסכוניה ובקניגשטיין, וכל ^{פיני} זמות. וקדאו למתנדם זוקל, והוא קרא לחברים אלו, וחשבו ^{מי} יעבשו ויעשו עוד ש恒ה עבדה. חשבו אולי הנaziים כבר זוקרים לכוחות בוגה; הטלו את עצם עוד. איש לא ידע שהולכיהם ישר לאוּזְוִיז, וזה חיכול. לא ידעו את זה. ככה בסעו בני טרנספורטיב, קראו לשניים. ולשלישי הידטו הדברים של 500 נשים. יכלו להתנדב, והנאצים הגרמנים, הבטיחו שייהו יחד עם הגברים בוגתו חברה. ולמרות שהחברים ביקשו שאיתנו לא להתנדב ולא לנסוע אחריהם, היו בכל זאת הרבה חברות שלא שמעו לבקשות האלה, ובכך הפתורות של הרsuma בהתקדמות הלכו הרבד חברות, וביביהן גם אני. רציתי להיות עם חבר שלי, וכבר היו ורבות החברים בסעו - כאילו וויתרנו על הבטחון המפוקפק של הגיסו, אלכדרות לא ידענו עד מה ניטע. כל כך לא ידענו כמעט היום אי אפער לאטמי. אבל ذات היא עבדה. ה-אס-אס הצליח ^{כל} כך להסתיר ולהסווות את כל העניים, שהיו מסיד רק חשות ופחדים, אבל לא הייתה ידיעה. כמעט אי אפשר להבין כיום את הדבר אבל כך זה היה. רק קראו לנו לטרנספורט הזה, אני זוכרת היטב נאום אחד של אחד מאצשי ה-אס-אס סנאט בקסטרקטין במקומ היזיאה, איבר שהיתה הטלויסע שטנה עליינו אחד כך לרכבת. היה נאום ציני ביותר. הוא הבטיח: "אתם עוד בקרוב תהיו יחד עם הגברים שלכן" - נאום איוב. אבל בכל זאת האס-אס זהה לנו. רבעם זה היה נבון! היינו אחד כך באותו ש恒ה. אבל אני אסף אחר כך א'ך היינו. סוףן שלא ראיינו את הגברים. אני רוצה רק לסדר פה גם פרשה קטנה על הגברת זוקר, אשתו של המנדס זוקר. היינו חברי. ואני זוכרת היטב שהיא עמדה בחדר ה ذات ואברהה: "בחורות, אני חשה לא טוב; זה שהוא יום עומד להתרחש. סוטב לנו להיזאר פה." אבל זה היה כבר לאחר, אבחנו היינו מפודרות כבר בתוך

הטרנו ווֹרֵס זהה.

אפשר לנו אחר כך - ראייתי אותה אין שהיא הלה אחר כך
לפנות. ואני זוכרת מספר על אדרל זה צוין גם כן, שהוא
נעשה באותו טרנספורט והכניסו אותה לאוטו קרון מיוחד,
קרון דאסון, איעה שהכניסו בדרך כלל את הזרים ינשימים.
זה היה לה " *Sonderweisung* " – היה לה –
ואם היה – " זאת אופרת זו מיוחד, זה –
אנחנו לא ידעו את זה, נודיע לך זאת יותר פאורה, זה
ו. ו. סירות במו ופיד.

אחר כך עליינו לרכבת.

באותו זן כבר לא מילו ברכבות בהיפות, אלא ברכבות
שא רגילות, שהיו בהן חלונות. היתה ציפויות גדורות ואיזומה,
אבל היו חלונות ויכלו להסתכל החוצה, יכולן לדאות את הנוף.
וأنחנו עוד בדעת שאנחנו נושאים לאיזה מבחן בססוניה,
או בפסגת הריך, – נגענו צפתה. ערבנו על יד דרזדן,
ערבנו את ה *קִינְגְּסַטְּוִין*, ואחר כך הרכבת פנתה
סזרחה. וזה תחלבו להבין שאנחנו נושאים מזחה.
אחר כך ערבנו את כל התחנות, מגיאורגרדיה ידענו יפה;
ברסלאו, קטווביץ, (אני לא יודעת אם הסדר הוא נכון), אבל
זו כבר ידענו שאנחנו באים לאן שבאים. אבל עוד לא ידענו
בדיווק מה זה. עד שהגענו לאוזויז ובירקנאו. בירקנאו
תחנה סופית.

בגייטו כבז ידענו על קיומן תחנת בירקנאו. על המבחן
בירקנאו. אני עוד זוכרת אחת הгалויות הצעירות שקיבלת
صاحب סבירקנאו, ואני אחזור פה על תוכנה, כי ~~ה~~ נחרט
בזיכרון עמוק, וזה גם ניתן לי את החשד האיום הראzon,
מלבד כל החזרות הכלליים שהיו לכל האנשים בגייטו, שידעו
שפטים מרעב, ויר裏יך, וידעו על השמדה. אבל לא ידעו על
השמדה טוטאלית. החבר ^ה כתב לי סבירקנאו (היה להם סותר
לכתרם לגיטו גלויות), כתב לי בנוסח זהה:

" אני זוכך בגעגומים את הזמניהם הנדריים שבילינו יחד בגיטו"
וזה היה בחור טרוד נבון, צלול ושקול. ובצאנני קיבלתי את
הטכסט הזה, את הפליליך האלה, לאיתו בילינו את הזמניהם
הקשיב ביותר בגיטו. דרока בהתחלת היותי שם, בתנאים
הקשיב עפּ הרעל וכל האוכל הבזופת והמקולקל, ועם כל האפשרות
והמחלות האיוות - היה באמת פצב קשה; והוא כותב לי
לא בצייניות, אלא מטה, אמי הבנתי שזה לא לו טהלה,
שהוא חושב בגעגומים על זה, - חעד איוב נכנם בלבי.
שהוא כתוב, (כ澤רכו זה כתוב) לי את גלויה הזאת, התחלמי

לחשוד בדברים איום.

^{אנו לא יכולים} אחר כך יבואו גם הילדיים מביילטן שהגבינו כל כך הרבה

תפיה וחוודות. מפיחם היה הפחד מהгаз, וכל הדברים האלה.

ברור שאנחנו פחדנו וחנזנו מדברים איום. אבל עוד לא ידענו.

לא ידענו. סירידנו בבירקנאו, בתחום הרכבת, עוד לא ידענו.

ואת תאטרלאא לי בבקשת מתי היה הטנספורט הזה, באיזה תאריך?
ואם את זוכרת את מספר הטנספורט.

ת עכו אני לא זוכרת בדיוק אם יזנו ב-30 בספטמבר. -- אני
חוצתת שיזנו ב-30 בספטמבר והגענו ב-1 באוקטובר. A.0.1125 Em

ס

זה היה הטנספורט החליני בין בין בין המטנספורט שנשלחו
בסתיו 44. קראזון וקוניני נסעו החברים שלנו מהתבעה.

והצלישי היה טנספורט סאלין הטרפו לבירבך - 500 גז'ו.
עוד שאלה. הזכרת את המהנדס צוקר ואת אצטן, כפרומנטין.

מה היה תפקידו

ת המהנדס צוקר היה סלאה -

הוא היה סגן חילוץ - 13/3. אז ד"ר פאול אפסטין
היה ^{סגן} מהנדס צוקר היה סגן, בתפקיד הגיטו.

אבל אחר כך כשהאס-אס הcrizzza על הקמת המחנה החדש אז
לקחו את המהנדס צוקר בתור ראש ההולכים למחנה הזה. בימתיים
הרי גם חישלו את אפשטיין. אני לא זוכרת - נדפה לי

אחרי הטרנספורט הראשון. אנהנו חשבנו זלקחו אותו גם
כנ לאושוויץ. ולאחר כך נודע שהימנו אותו כבר שם,

-ב-

ש עוד אזה: אם סידרת ס-500 נזיה התנדבותם. האם זה היה
דבר רגיל התנדבות להצטייד לטרנספורטיהם או זו הייתה
פערזה חד-פעמי ויזמת דרוני

לא. זה לא היה חד-פעמי. היה חד-פעמי בזאת אתה כל כך
^{רף}
הרב ~~התנדבו~~. אבל התנדבות לטרנספורטים כדי לא לעזוב
את הטרפה - זה היה דבר מוכן. וחבריהם רבים שהוריהם
שלחו לטרנספורטים הלו עם ההורים הזקנים; לא רצוי
לעזוב אותם. וכך עזבו לפני כן, בסופם לטרנספורטם
הור-חבריים. הלו הרבה חברים כבר בטרנספורטים הקודמים,
עם ההורים שלהם.

ש ספרי לי בבקשת אייד נתקבלתם באושוויץ, ומה היה הרושם
הראשון אלך טפסץ

ת באמת קשה לי קצת. אמנם יש לי זכרונות ברורים לפרטיו.
אבל אני באמת לא יודעת אם להרחיב פה את הדיבור.
ז בבקשת.

ת שבענו לתחנת הרכבת בבירקנוו, פסק הגענו - עוד לא
ידענו מה קורה. ראיינו בשערנו את אושוויץ, ראיינו בתוי
חרוזת. ואגב, בדרך ראיינו עוד מלחנה שבויים, ~~זה~~ היו סמ
שבויים צעקו לרבות שלבו. עוד לא ידענו מה אנהנו כנסים.
ובשבאנו לתחנת הרכבת צעקו צעקות גדולות: "לצאת ולהשאיר
את החפצים" זה היה הדבר הראשון.

אחר כך ראיינו ופעם ראשונה ~~ה-~~ את האסירים בצד הפקיד
על אושוויץ, תלבושם האסירים בבחנות הריכוז. זה לא
הייה אצלינו בגייטו. לא ידענו, לא הכרנו ממש זה. וזה
הייה הרושם הראשון, צעקו עלינו להשאיר את כל החפצים,
ומהר לצאם כולם.

אם כן, כך עמדנו בتحقנה הזאת, ועמדו וחיכו. ועוד לא ידעו מה שבא.

ה" ג'נְדָּרְמָה " הלאה היהודים נצקו כי מיני דבריהם. זה היה סבاهיל. זה היה מה שהוא בכל האנדרלטוסיה הזאת, התוtro וברותו הזאת, זה היה בשתו סבاهיל.

אבל הדבר הבודד והמשמעותי ביותר היה היממה סלקציה. אבוחנו גם לא ידענו שקידאים לזה סלקציה. זה בודע לנו אחר כך. הבהיר את זה אחרי כן, בעקבות הירוגנו בتحقנה. וכך זה נעשה: התקרכנו לאם לאט האנשיים, ואני הייתי די אחוריית וدائית שהולך ורם אבניהם לצד יסין, וזרם אבניהם הולך לצד ספאל. ובבולט ביותר שנראה לי היו צבי אנשיים מתוך הזם שחלך לצד יסין, (ואבוחנו לא ידענו אז שזה הולך י"ר לגאץ, לטוות, אז עוד לא ידענו, שאעטנו בتحقנת הרכבות), מה היה בולט לי היה הבלורית הלבנה של פרשין גראזון, - הוא היה אחד מהטבוגדים של "חלווז" גרמניה, עבד בחקלאות, ועבד גם בהדרכה, ובגיל חווות הכשרה מתוך גרמניה. הוא נשלחה אליו צדנספורט. היה לו בלורית בולטת לבנה. והוא הולך בלי כיסוי ראש. ואני ראייתו והסתכלתי לאן הוא הולך. כל הזמן ראייתו את הבלורית הלבנה שלו. וב))*(מה אחראי הלה פרייצי זוקר, אשתו זו זוקר שצינית אותה קודם. לפחות אני זוכרת את הפרט הקטן הזה? - היה לה מעיל בהיר טהור. והייתה וחתני אני האנשיים הלאה הכרמי כל הזמן - הסתכלי אחראיהם. התוור בו עמדתי התקדם לאט. ואני כל הזמן הפניתי את הראש ~~צד~~ יסין, (כפי שאבוחנו עטנו זה היה צד יסין) להסתכל לאן הם הולכים. והסתכלתי הסתכלתי כל זמן שהם הלבכו, עד שהם נעלמו. וזה עוד לא ידעתי את זה. אפננו ראיינו שם את הארויבות הגבוות. אבל אז עוד לא ידעתי בשבייל מה הן נועדו, ומה הן שיטות. לא יצא עזן פהן, הן היו סקשות באותו רגע, המשרפות

וזה לא פועלו, רק פועלו אחר כך.
 עד שבא ותקרב תורי. והיינו אליו. ואחת הקאפוּךְ זרקיָה
 איזו הערה: להוריד שקפיים, להוריד שקפיים... ואני
 הבנתי אז את עצמה חסובה, והורדתי את השקפיים. (כי אני
 היבשתי שקפיים). רק אחר כך בודע לי لماذا הוא צעק ^{לפנִי}
 את זה. כי ההכרה שלי שהרכיב שקפיים לא היה ראוי
 להניע עבורה והיה נשלח גם כן לצד האני. לטוות לאז.
 על כל פנים באופן אינטינקטיבי הורדתי את השקפיים
 וסתמי אותו נcis המעל ועבדתי לפניו אנסי ה-אס-אס,
 הדר שנגלה ימ"ש שעמד שם. שאלנו איזה סאלות, אני לא
 זוכרת בדיקוק, והוא הראה לצד שיכל. אז אני היבשתי עוד
 אחורי בכמה בחורות ואנשיהם צעירים לצד ההוא.
 אחר כך עברנו ליד אחת הארובות הגבוהות ונור לאות
 ידענו. רק הסתכלנו. היינו כל כך חסומים מהפראת המזר
 זהה, עם גדרות תיל הגבות. והכל היה כל כך ^{שופך}
 וכל כך מושך - היינו די חסומים. אני רק הסתכלתי -
 ואני חשבתי נבולנו היינו שרויים באיזה הלם. זה היה
 מה שהוא בלתי צפוי. לא ידענו בכלל כמה אונחנו באין.
 ורק נכנסנו לסקום שעשו את הפירון האחרון, או את
 המשייפול האחרון לפנֵי שהוכנסנו לעצם הכאב.
 ש מתי נודעה לך הגעת על התספדה נארשויז?
 ת אני אכפת מקדם - הוכנסנו לסקום הסירון. וזה עשו לנו
 את המשייפול האחרון. ז.א. נילחו אותו, לאכרי. הורידנו
 את שערות הראא. הורידנו את כל הבגדים, ואת כל החפצים
 היינו צריכים לעזוב. והלבינו אותו במטאטאים אינטימיים.
 ופתחום היינו נובלנו בראים כטו שדים ודורחות. בסוד
 הכרנו אותה את השבייה, אחרי שהיינו קרחות. קשה לתאר.
 היינו כל הבחורות. השתכלנו להיות יחד, כל החברות
 שהיינו ביחד, מסאננו אותה את השבייה, ובquoד הכרנו זו
 את זו. זה היה ממש עצוז חזק מאוד.

ואחד כך הלבינו אותונו בסיסטרוטיב איזומיל. זה היה כבר בערב. והביאו אותונו לבлок. ו אז התחלת כבר המזיאות של אושוויץ ובירקנאו להתגלות:

זה היה כתינו, היו גשם וברז, ובדרך נתנו לנו בפנסי עץ איזומיל, גדרלים, ואז התחלו לנרט אותונו במחרות. ובדרך הציגו שאחרי הגדרות נשים, וגם קראו מה טהוא. ואז התהילו לירות בהן ה-אט-אט עלינו אותונו. בכה נתקבלו, זאת הייתה הברכה, ואז ראיינו זיודים פטוט גלען. יורים באבן, וראינו גם את הבחורות נורפאלות. זה היה צעוזע קטה ביתר. ואז הוכנסנו לבлок. היה כבר לילה. ואתם כך הבחורות האלה הקדחות הכנינו בחושך זהה או בחזי החושך, הכנינו לבлок. קטה לתאר את החוויה הזאת. היינו מודים צועזות ונבוכות.

אבל האמת על השמדה ועל הטריפה והגזע ועל כל הדברים האלה - כודעה לנו רק למחrat. למחrat בבודר באו חברות שיבור היו הרבה צפן באושוויץ, במחנה הזה, אלה ובעת שחברנו אותו כהגיינו, והיא סיפרה לנו ש'צ'סצ'ות הארובה הפשעת. ואז ראיינו כדור אש וענן עשלה מהארובה, למחrat בבודר. עוד בלילה ראיינו אש וענן יונזאי נטה הארו-הה. והיא אמרה: כל אלה מהלכו לצד בני עולמים לשפיין. אז כודעה לנו האמת. ואת זו קטה לתרן.

ש אלה ^{אולי} קטה קטה לענות עלייה: אחרי שסידרו לך על משמימות הארו-הה, את האמת שפצעה לך גורל דופת? ת שחרתני. שחרתי כל הזמן. לא האממתי שאחנו עוד אין פעם נצא פעם. אפם ידענו נגלחו קבוצות בודדות של בחורות - היגיעו איזה ידיות לגיטו מהטבורה ומטוד סקשות שהבחורות שהיו פעם בגיינו עבדו פם. וזה הפליא אותונו. וגם לא ידענו איך הן הגיעו לפם. אבל אחרי שראיינו מה שראיינו במחנה, ובפעם הראשונה פגשתי נשים

פְּרוֹזֶלֶטִים, - אָז, בַּפְּעַם הַרְאֲשׁוֹנָה, שְׁמַעְתִּי אֶת הַמוֹשֵׁג
פְּרוֹזֶלֶטֶן. כִּי בְּגִיסְטוֹ קָרָאוּ לְאַלְוֹ זְהַלְבּוֹ לְפָסָת וְהַיּוֹ לְגַטְרִי
תְּצָדִיכִים, וְלֹא הִיה ذַمְּשָׁמָן שָׂוֵם כּוֹחַ וְצָוֵם רְצֻוֹן לְחִיּוֹת -
לְאַלְמָת קָרָאוּ "Muselmanen". (עֲשָׂו מַהְלָה)

בְּגַרְפְּנִית אֶת הַפְּלָה הַזֹּאת" ^א וְלֹא הִכִּינוּ אֶת
הַמוֹשֵׁג פְּרוֹזֶלֶטֶן. רַק בָּאוֹזְוֹוִיזֶן פְּגַתִּי אֶת הַמוֹשֵׁג פְּרוֹזֶלֶטֶן בַּפְּעַם
הַרְאֲשׁוֹנָה). וְכַלְהַכְּנִיסָוּ אֶתֵּן כְּשַׁחַנָה הַזָּהָה הוּא נְקָרָא כְּשַׁחַנָה זָהָה.
"C Lager". אָז הִיוֹ כָּבֵד כָּאַלְוֹ. טְהוֹנוֹגְרִיה - אַלְוֹ
צָבָאוֹ מִצְמָאָה הַצְלִיחָוּ לְעַשּׂוֹת טָהָם כָּבֵד פְּרוֹזֶלֶטֶן. אַלְהָה גְּבִיעָזָאוֹ
קְעִבּוֹדָה בָּאוֹזְוֹוִיזֶן בְּגַאֲבוֹן אִיוּסִים, בְּעִבּוֹדָה קְטָה בַּיּוֹתָר
וּנְפַרְכָּת בַּיּוֹתָר, בְּפִינִיפּוֹסֶם צָלָא אַוְבָּל; אַלְהָה הִיוֹ גְּגָבְרִי יְרוֹדִיבָּן.
וְהָם גְּבָן כְּסֶלְקָזִיּוֹת הַמְּפֹרְדָּטָכוֹת לְאַתְּ לְאַטְּ חִיסְלָוּ אֶתֵּן.
וְאַבְחָנוּ פְּחָדָנוּ. לֹא הָפְנָנוּ עוֹד אַנְפְּנָא כּוֹזה. פְּחָדָנוּ טָאוֹרָדָן.
וְאַמְצָאָה לְנוּ אֶתֵּן הַכּוֹףֶן. כִּי בְּמַעַן כָּל הַיּוֹם דָּאַיְנוּ אֶת
הַאֲדוֹבּוֹת הַמְּשֻׁבְּנֹות. וְדָאַיְנוּ סְנָן הַמְּחַנָּה שְׁלָבָנוֹ - כְּנֶרֶת אֲהָוָה
לֹא הִיה רְחוֹק מִתְּחַנֵּת הַרְכָּבת. דָּאַיְנוּ כָל הַזָּקָן בְּאַיִם טְרָנָסְזּוֹרְטִיבָּן
חַדְשִׁים. זְוַרְקִיבָּן חַבְילָוֹת, וְרוֹאִים אַנְשִׁים הַוּלְבִּים.
וְכַאֲבָא טְרָנָסְזּוֹרְטִיבָּן קָזָר אַחֲרִי זָהָה הַמְּחַילָה הַאֲדוֹבָה שָׁוֹבָן
לְעַטְּן בְּחַזְקָתָה. זָהָה גִּיתָה, לְמַעַזָּה, הַחְוֹדֵן הַאֲחָדוֹן שֶׁל הַהְמַתָּה
בְּאַזְּיִם וּבְאַרְדִּזּוֹת. אַחֲרֵי כָּךְ, בְּנוּבְּפָבָּר הַפְּמִיקָוּ אֶת זָהָה.
וְאַבְחָנוּ יַדְעָנוּ בַּתוֹּךְ הַפְּחַדְתָּה זָהָה, בָּן" אַבְדִּיבָּן עוֹד
טְרָנָסְזּוֹרְטִיבָּן. כִּי סְעִיר לְמַחְנָה שְׁלָבָנוֹ גִּילִיתִי בְּאַרְוֹן פְּהָרִי
לְגַכְרִי כְּצִיכּוֹלָנוֹ לְצָאת לְבִית סִיפּוֹז פָּעֵם אַחַת, דָּאַיִתִי בְּעַבְרָה
לְגַדְדָּל חַדְרָה שְׁלֵי מְהַגִּיטָוֹ נְלָא נְסָעָה עִם הַטְּרָנָסְזּוֹרְטִיבָּן,
אַלְאָ בְּטְרָנָסְזּוֹרְטִיבָּן יוֹתֵר טָאוֹחָר. (אַגְּבָב, הַחְבָּרָה הַזֹּאת גַּם בְּ
בְּנָאֹות), וְהִיא זְרָקָה לֵי רַק כְּפָה סִילִיבָּן, כְּנָה צִיכּוֹלָנוֹ
גַּאֲזָתָן שְׁבִיוֹת לְדָבָר. הַיָּא סִיפּרָה קִי אַבְוֹסְעִים עוֹד טְרָנָסְזּוֹרְטִיבָּן
וְעוֹד טְרָנָסְזּוֹרְטִיבָּן. וְכָולָם גּוֹסְעִים. וְדָאַיְנוּ אֶתֵּן מְגִיעִים.
וְאַתְּ הַחְבָּרָה הַזֹּאת דָּאַיִתִי אַחֲרֵי כָּךְ בְּמַחְנָה -- זָהָה אַגְּבָב

הטנה המכפתתי, מעבר לגדר של המחנה בו אני הייתי
אם היו בערך 30 בלוקים, מעבר לגדר היה המחנה שקראו
לו פָּמָם ^טטָמֵא הַמְּחַנָּה הַמְּשִׁבְחוֹת ^{טָמֵא כְּלָמְדָמְדָמָם}
זה גיטו היה טם. אותו זיין עני הייתי - כבר לא היה
קִילִיבָן.

וזו גם הבנו את סכנות הדבריהם של האס-אס, ^טטָמֵא ב-
תהייו יחד עם הגברים". הגברים אלה היו טם כמו,
באו שוויז, בירקנאו, אבל ממחנה אחר למסרי. כך מתחה
היה סגור גארען הרטי בגדירות תיל חטלי ^טטָמֵא, ולא הייתה
כל אפשרות לצאת. אנחנו ניסינו לתקוע דרך הקאפו
שהיתה להם אפשרות לעבוד פ-קסום למקוב. והיו לנו
שהיו קוריב להובלת האוכג, או לפחות פנוי ^טטָמֵא
שהיו יותר חופשיים, ויכלו לעבור. מהם נודע לנו
שהחברים אלה נמצאים ממחנה אחר. מעבר לבביס שהיה
שם, היה ממחנה עצום. הרי אנחנו גם אז לא ידענו אלא
רק חצנו שיש שם ממחנה עצום שבו אלף/^טטָמֵא אונשיים. וחלק של
המחנה, הפלק בו עני הייתי, היו בו גם כמו אלפי נשים.
ואנחנו קיבלנו ידיעות שהחברים אלה עוד טם. וגם
קיבלו ידיעות מה נשלחו פ-קסום.

אני הייתי בכך הכל חודש ימים באושוויז ^טטָמֵא בירקנאו,
במחנה זהה. אני אספר אחר כך איך יזאתי מטה.
שם, בבקשה.

ט טובי, אני רק רוצה בזה לציין עוד דבר אחד, שהיה לי
בזאת חשוב, מחרות זהה דבר בעוט בירור. אבל זאת הייתה
העזרה לחבריהם, חבריו תנורעה, אפילו שם היגיינו.
כל החברות של התנוועה, על החלוץ, ניסינו להיות יחד,
שלא יפרידו ביניהם. ובאמת הוכנסנו קרוב באותו בלוק,
והיינו בו יחד. הבלוק לא היה טלא. בכוון 1,500 נשים
בתוך הבלוק, הצריף הזה, --

זה פאורע קטן שבכל הזועמות האלה עודד אותו. זה עניין

פְּרוֹתָה
הַאֲפָתָה וְאַגְּנִי רֹצֶחֶת לְהַסְבִּיר אֶת זֶה:

שָׁהַרְיָנוּ בְּסָאוּרָה, בְּסָקוּרָם הַמִּוּן, בְּשָׁהַפְּשִׁיטָה אֶתְהָנוּ וְהַקְּבִישָׁוּ
אֶתְהָנוּ בְּגָדִים, הַתְּרוֹצָן עַמְּקָפוֹת־בְּחוֹרִים, וְאֵיךְ זָהָרָ
הַמְּחַתִּי— אֶחָד שָׁבֵב שָׁאל אֵם יָהָר פְּהַמְּלֵץ חֶבְרוֹת, הוּא זָאֵל
בְּאִידִיש, וְאַגְּנִי הַבְּנִתִּי זֶה סְוִכָּה לְהִיּוֹת חֶבְרָה תְּבוּעָה, חֶבְרָה
הַמְּלוֹץ פְּטוֹלַיְן. אַגְּנִי פְּנִינִי אַלְיוֹ בְּעַבְרִית וְאַמְּרִתִּי: אַנְחָנוּ פְּהַ
חֶבְרוֹת פְּחַלּוֹץ. וְהָרָא עֲנָה זַיְבָּעַד בְּעַבְרִית, הוּא אָפָר: "חַכִּי,
אַגְּנִי אָזְזֹד לְכָן". וְהַבְּיאָ לְנוּ חַטָּא כְּפֹתָה.

וְאַגְּנִי עָזָר מִסְתְּכָלָתִי עַל זֶה וְלֹא הַבְּנִתִּי אֶת שְׁפָעֹות הַדָּבָר.
וְהָרָא אָמָר לִי בְּעַבְרִית: "תְּמַכְּרֵי עַל הַכְּפֹתָה, וְתְּחַלְּקֵי אֹתָן
כֵּן הַחֶבְרוֹת וְתְּצִטְרֵי עַלְיהָן הַיְּטָן, הַיְּטָבָּה". הַיְּיִנְנוּ שֶׁם כְּמַה
עֲשָׂרוֹת חֶבְרוֹת, וְאַגְּנִי חִילְקָתִי אֶת הַכְּפֹתָה, וּבְנִיסְינָנוּ זַהֲזָאָר
יְחִיד, וּבֶל קְבּוֹדָה קִיבְּלָה כַּף אַחֲרָיו, וְאַגְּנִי זְמַרְתִּי עַל כַּף
(כַּף זֶל אָוּכָל). אַחֲרָכְךָ הַבְּנִתִּי אִיזָּוּ עַזְרָה זָאת הִתְהַקֵּל
שֶׁם כַּף לְאוּכָל. כִּי הָסְתָּנוּ אֶת הָאוּכָל בְּקֻרְבָּה, תְּפִיד לְעַזְרָה
בְּחוֹרְרוֹת בִּיחִיד. קֻרְבָּה אַחַת עַל פָּרָק שְׁקִיבָּלוּ פָעַל בְּבִירָבָּה.
וְקֻרְבָּה אַחַת בְּאַבִּיל עַזְרָא נְזִים. וְלֹא, אַנְחָנוּ הַחַזְקָנוּ יְחִיד
הַבְּנִתּוֹת הַאַלְהָה, וּבְסִידְרָה אֶתְהָנוּ לְבָלוֹק נִיסְינָנוּ לְהִיּוֹת
יְחִיד בְּדָרְגָּשׁ אַחַד בְּזֶה. כִּי הָרִי הָיוּ זְוּחֹות בְּנֵי שְׁלוֹעָן קְוִמּוֹת
עַם דָּרְגָּתִים ~~בְּלֹא~~ כְּלֹוֹם, רַק עַז. וְשֶׁם הַצְּכִיבָּנוּ אֶתְהָנוּ. וְאַנְחָנוּ
רְצִינָנוּ לְהִיּוֹן יְחִיד כִּי הַרְגָּזָנוּ זֶה עַזְזָר, כִּי אֵם אַנְחָנוּ יְחִיד
יְכֹולָה אַחַת לְעוֹדֵד אֶת הָעֵגָג, וְזֶה עַזְזָר. זֶה הִתְהַהַתָּה שָׁהָרָא
אַינְסְטִינְקְטִיבִי. הַחַזְקָנוּ גַּם בִּידִיעָה. וְעוֹד הַרְבָּה זָמָן

בְּאוֹוּשְׂוֹוִיזָן חֶבְרָה וְאַגְּנִי הַחַזְקָנוּ אַחַת בְּנִינִיָּה בִּידִיעָה, כִּי
זָלָא יְפִידָנוּ בְּינָנוּ, כִּי זָלָא נָלָךְ לְאַיְבוֹד בֵּין הַאֲלָפִים עַם.
וְאַחֲרָכְךָ הַבְּנִתִּי אֶת שְׁפָעֹות הַכְּפָה. וְאַגְּנִי רֹצֶחֶת לְסֶפֶר אֶת זֶה.
שְׁקִיבָּלוּ פָעַם רָאָזָנה אֶת הָאוּכָל, הַיְּיִנְנוּ צְרִיכִים לְלַכְתָּה
וּלְקַחַת בְּקֻרְבָּה. הַנְּשִׁים הָיוּ צְרִיכִות לְאַכְול בִּידִיעָה טַהָרָה
הַקֻּרְבָּה. וְאַנְחָנוּ הַיְּיִנְנוּ פָּאָזָרוֹת, הַיְּיִנְנוּ סֶמֶן פָּאָזָרוֹת, כִּי
לְקְבּוֹדָה לְנוּ הִתְהַהַתָּה זֶה, וְהָיוּ עוֹד מִשְׁאָלָה קְבּוֹדָות שָׁהָיוּ לְהָן כְּפֹתָה,

וז סידרנו כך שגם אותה אכלה שלוש כפות, ולאחר כך השניהם אכלה שלוות כפות - וכך זה הילך לפניו. והריגנו את עצמו בני אדם, אנחנו לא צריכים לאכול בידיהם. אבל, כל אחד קיבלת את הסנה, את זלוסת הפתות אלה. אז באמת אמרנו על הCEF הוזם כי הוזן שהיינו ביחד ביחיד ב"נעם" C.

זה היה סיפורו הCEF. אבונם זה נראה לי נסאו דבר פערות ביותר, אבל אי אפשר לתאר איך ממעלות הימה זהה; זאת הימה איך נהייה סולידריות גם בין חבריהם, ^{כל אחד ישלם} ~~כל אחד ישלם~~ שאנו שאנן חברה הוא אף "חכי, אני אழור לך".

בעניין הסאונת הימית רודת לאוואל. אמרת לנו תורבבו שם בחוריב. מספרי לי בבקשתך עד הסידוריים בסאונת.

הבחורים בעצם לא הטורבו במקום הרחצה, אפילו שהפיטו אוותנו וניגנו אותו - היו בחורות. הן היו סלובקיות. להן היו שערות. הן היו כה הרבה זמן בתוך הטחנה. הנחרות הלאה גילהו אותנו והפיטו, אף לחתוך. היו לנו שקלחות - ספט רחצה. אנחנו גם זו עוד לא פחדנו מהיכנס לטקלה התזאת. כי לא ידנו לסידור עד אז, הגוזים הוא גם כן סקלחות. אולי מקלחות כוכבות.

זה רק אחר כך - אני אולי ערד אסף - אחר כך שחדמי אם הפעם הזאת שכנינו אותו לתא-סקלה זהה, וחשבתי שבד לא נצא משב. אבל אז ערד נכנסנו לסקלה. והיינו זוקקים גם לרחצה לאחר זה נרביינו ברכבת.

אחרי שעזנו וכבר קיבלנו סכלה - סכת קיז אחת, ושם דבר לא, רק בגד עליון קב אחד, והוא קר, היה חורף, ^{וילקוטים} היה ~~ניבור~~. ובשלזיה בפולין היה גשם וקר. ואילו אנחנו אפילו לא נכנסו לב קורר הזה. אני חשבת שהכל היה כל כך מזועע זרועתי ופזר שאלינו לא נכנסו לב קורר הזה בתחילתה.

וְהַבָּחוֹרִים הָיוּ בַּסְּקוּם אֵלֶיהָ סָמֵךְ אָוֹתָנוּ אַחֲרֵיכֶם וְהַעֲבִירָנוּ
אָוֹתָנוּ לְפָנֶיךָ. כְּגַרְאָה הִמְלָאָה לְקָרְנוּ אֵלֶיךָ הַחֲפִיצָה שַׁהְעָרָנוּ לְסָקוּם
הַדִּיכְוֹזָן. וּבְנִלְלָה זֶה הָיוּ עַמְּכָהוּרִים.

וְתִסְפְּרֵי בְּבָקָשָׁה כֵּה אֵת זָוְכָרָת מִתּוֹךְ הַהְוֹדָה טַלְךָ כָּאַרְצָוְנִיָּה.
וְאֵיךְ הַוּבָנָה פָּאוּשָׂוִיָּה וְלָאוֹן.

וְאֵלֶּא כֵּל כֵּל הַדָּבָר דְּבָרִים אִיוֹשָׁבִים כְּהַקְרָעָה הַזָּאת, אֲנִי חָוטַבְתִּי
וְאֲנִי לֹא אָכְנָה לְפָרְסִים כִּי אֲנִי יָמַר אַחֲרִיבָה כְּבָר סִפְרָיו, וְאֲוֹלֵי
סִפְרָיו יוֹתֵר טוֹב. אֲנִי רַק אֲוֹלֵי יִכּוֹלָה בְּסֶה בְּיִלְלִים לְהַגִּיד
אַזָּאת הִיְתָה תְּקֻופָּה סָאֵי אֲפָשָׁה בְּכָל בְּהַלּוּמָות הַכִּי גְּרוּעִים
לְתָאָר. אִישׁ לֹא הִיָּה יִכּוֹל לְתָאָר לְעַצְמוֹ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה. אַיְדָה
שַׁהְזִיקָה אָוֹתָנוּ, וְאַיְדָה שָׁהְבִילָהוּ אָוֹתָנוּ, וְאַיְדָה הִיָּה הַקְּפָקָדָה
לְסִפְרָה הַאֱלֹעָה Appel לכְפָרָה עַמְּכָה יָשָׂבֵב. אַיְדָה שָׁהְבִילָהוּ
אָוֹתָנוּ בְּסָאוֹת לְבָתֵּי הַאַיִלּוֹן טַל 300 סָקוּמוֹת, עַל
עַזְוָמָה כְּזָאת. וְאֲבָנָה דּוֹמָא בְּרַכְוֹן הַלְּכָנוּ לְשָׁם כִּי שֶׁהִיָּה
אֲפָרָה לְהַיְמָגֵשׁ עַמְּאַחֲרוֹת, עַמְּחַבְּרוֹת אַחֲרוֹת זָהָיו בְּבָלוֹק
אַחֲרָה. רָצִינוּ לְהַיְוֹדָע, לְזָאוֹל, לְזָאוֹל, לְדַעַת דְּבָרִים. וְהַלְּכָנוּ לְשָׁם
בְּרַכְוֹן בְּדִי עוֹד גְּהִימָּה. אֲבָל בְּתוֹךְ הַלְּאַפְּלִיקָה Leukemia -
הַזָּאת הִיְתָה גַּם כֵּן זְמִינָה עַל הַאַ-אַ-אַ-אַס. לְכָן הִיְתָה בְּקוֹשִׁי
אֲפָרָה לְדָבָר. וְבָבִילִי, אֲנִי זָוְכָרָת, זֶה הִיָּה מִתְּסָהָרָה בְּוֹרָא
מְזַעְזָע אֲפִילָה אַפְּלִיקָה הַזְּרָכִים הַאַלְוָן לֹא בָּנָנוּ לְבָנָן אַלְוָן פְּנוּחוֹ,
לֹא בָּנָנוּ לוּ לְהִיּוֹת לְבָד. אֶלְאָ - הָיוּ הַפּוֹטְבִּים, פִּילָּגָה, שָׁהִיוּ
הַמְּרֻבִּים עוֹד הִיִּינוּ יְבוּלִים לְהַבִּין. אֲבָל שַׁה-אַ-אַ-אַס בְּכָנָסָה
לְשָׁם לְסִפְרָה - זֶה הִיָּה מִתְּסָהָרָה שַׁהְוָה סָאֵי אֲפָרָה לְתָאָר.

אֲבָל בְּכָל זָאת נִיסְתִּינוּ פָּעַמִּים אוֹ כִּי כָּה פָּעַמִּים שָׁבְתָנוּ לְזָאת
לְשָׁם נִיסְתִּינוּ לְהַיְמָגֵשׁ עַמְּאַחֲרוֹת אַחֲרוֹת. זֶה הִיָּה צָפָן מְסֻדִּים
זְיַבְּגָן לְזָאת לְשָׁם. זֶה גַּם כֵּן הִיָּה כִּי שַׁהְוָה בְּוֹרָא, כִּי בָּנָנוּ
רַק פָּעַמִּים בְּיוֹם לְזָאת. וְאֵת הַזְּרָכִים עָשָׂו בְּכָל שִׁינְיִים דְּרָכִים,
אֵיל אֲפָרָה לְתָאָר אֶת זֶה בְּבָלוֹק.

אֲנִי רַק זָוְכָרָת שְׁלַפְעָמִים לֹא שַׁהְזִיקָה סָעֵד וּבְגַנְגִּיבָה יָצָא
בְּבָלוֹק. וְאֲנִי רַק זָוְכָרָת זָהָיו בְּחַוּרָה שְׁפַחְדוּ פְּחַד כְּוֹתָה

שכחן יוזאות בוגניתה בלילה הבלוק זה קיבלו יריה מהער. כי היה פאוחר, ובקרוב היה אפשר לא זאת טעם. אבל יזמו בכל זאת. וגם אני יזמתי. אם אפשר היה להחזיק סעודה כל כך הרבה זמן.

ובתוך הבלוק אני זוכרת מעצמה זוועה אחד בלבד נטח, אחד הדברים שפגעו בי - לא לדבר על הסטרפות וכל הדברים, והשלקציות והריאזות הביבוקות והפוזזטניון - אבל מה שקרה בלילה הבלוק פגימה, איזינו. פעמי החליפו דבר בגדיים, זה. אבחנו היינו מלובזם, לנו ציירתי, בוגד אליון בלבד, ובגדים דקים, בגדי קיץ. וגם בישינו להתחם אחת בלילה האנייה. ספיקות לא היו. מסע אבנו נków על פונטן רק עז ספרטן אחד, ורומם דבר לא יותר. אז הנפלאת גם לא חלינו. אפילו לא התקדרנו. איזה והוא כוח היה, אם אפשר לטען איך החזקו מעד בדור ובגשם ובגדים דקים אלה - עד היום זם היה חידה בעיני איך לא חלינו.

בלילה שכנוע עט בחוריות וניצינו להתחם אחת בשבייה. והפאה זאבי רזה לספר, וכך כך צעוז אוטי - הביאו בגדיים לבлок, וזרקו אותו, לתוך הבלוק עברת אדרבתה שהיתה צדקה בהורף לחם את הבניין, את הצדי, את הבלוק הזה. אבל בזאנחו היינו הם לא הימתם איזה לא חיסם דום דבר. אני לא יודעת אם בהורף זה או פצע חיסם. אבל זה ים האלים. וזרקו את הבגדים בבלוק. ואבחורות התגלו עז זה בזורה כזאת - כי אחת רצתה לחטוף מה שהיה יכול בשיל עזמה. עד שבאה הקאפו, הסגיחה היהודית וגרטה אותה. אבל אני לא אסכים את המשזהה איזה כל הידיעת האהה באו לחטוף התייבת בגדי באביל לכוסות את עצמן. אחר כך רק חטנו, וחלק, מה שנשאר, היא זרקה לדרגים, וכי שטפה - תפפה. אני גם בן תפסת עוד איזה בגד, וזה איזה ספרטן קראי בזה. זה היה אחד

המוחות שגעו כל כך ללביו, שהליכו ככה להוריד את האנטילו, אם בני האדם, לדרגת חיה טורפת. ועוד מזו
בזה היה אחר כך במחלה יותר פאוחר, שהתגלו בחורות על מתicut לחם שזרקו להן. זה היה גם כן מה שהוא מוצע.
אני זוכרת שבאו שוויך לא יכולנו לבכות. היינו כל כך מאובנים. אני לא יכולתי גבבות. ואחרי גם כן לא בכו. (ל)
יודעת שכאשר ראייתי את המוח הזה, את הבחרות הוטפות מהרעה, וכתיפות ורבות עם הסברוטים - זה היה אחד המוחות שבכית פה. אחד המושפעים. אני לא יכולתי קראות את הזועה ולדעת האבטים נארפים גם - זה היה כל כך קאה, וכל כך בלתי אנושי -- לא יכולתי לבכות, ככל היו לנו מאובנים. זה היה כל כך מוצע לא יכולו. אבל זה היה אחד הדברים -- ואני הרגשת הקללה וסחרור שיכולה לבכות. אני זוכרת את זה היטב. (ט)
כל בילינו את היכים תפיד בפחד.
ולפעמים היו סלקציות. סגרו את הבלוק ואסור היה בכלל לצעת. וצמכו את העקמות על ה-א-א-א-ם, ושםנו את הריצה של הנשים בגדר אותן בריצה, ופעם אחת הצלחתי גם לראות כסעון ביום סלקציה בזאת, וראייתי את הנשים הלאה. הן היו דוחוקות הונגריות שהיו במצב של כוזלפניות, שכנה/ה גרצו אותן ולקחו אותן לאז. סלקציה הייתה אז הסגה האיומה ביותר. זה היה פות בתוח. אני לא רוצה לספר על מה שחתך שם, ה-א-א-ם שהלכו עב הכלבים, ואין זה היה, ואין הרבייז, דקה ושם שמעו ירידות. אם מישטו הלאן לגדר ותפסו אותה - ירו בו. וראייתי גם את האבטים נתלו את עצם על הגדרה הסטנית. הוזירו אותן והיו אטטיים בסבב נקיים, וידעו שהגדר שוננת חטא. ובכל זאת הלאן נשיכם לסת. לפערם כנראה גם שתוך ייאוש אחרון, שלא דדו לחיות.

ש רשות קורם על פחד איזה טהור להיבנות למחלחת, אחרי שידעתם על קיומם הרדי הכאז.

ה בז. אני רוצה לכפنو. זה מיל' יותר פארוחה. אז קורם זהה עירד שאורע אחד השוב, - פעם הופצת סבואה סבוחן קראו זהה " ^{טְגִיָּה טַלְמָם}" ז.א. מנגדי התעשייה, באו לבחוור בחוראות לעבודה. וואז כנ' נודע אם לנו בבחנות איזוקים בחוראות לעבודה לאדריכלית. נך הבינו אם זה, זהה למאץ המלחמתי. כנ' נודע לנו מה היה איזה מהו סיכון שלא את כובלם מנכיסים לנאצ'. לא את כובלם טסמידים. אלא את הבריאים או הבריאות, נאירים בחינוך ולוקחים אותם לעבודה. ובאותה מקופה שוכן הייתה איזה שחיה תקווה לאנחנו בכל זאת נא שם. בהתחלה לא האנו שאי פאם נא שם. אבל אחר כך, כטפענו עזוקים בחוראות לעבודה - שוכן הייתה לבנו התקווה ואולי גם אונחו עוד נא שם. אז עוד לא תהייאנו גטורי. והיינו צעירים. רצון חיים עז היה. אני לא חשבתי שלא היה כי רצון כזה יותר חזק טאזר או, ^{באוושוויז}, בזאגענו לאט. כסעפננו לטענה יומם לאני הפטות. דווקא זו היה רצון החיים עז ביותר עלי פעם חשתי בחיני.

ובאמת, באחד הימי, לאחר שהיינו ^ב שפעות באודוריז, בירקנאו, במחנה הזה, בא הורעה נאחים לבחור בחוראות. וזה היה דווקא כהסנספורט אוננו. שהטרנספורט עז האתנדבות. ובתוור הלאוק - לא היינו כווננו בלאוק אחד, איך זהה ינא שפהידו אחר כך - בסוף לא היינו כל חמש טאוות בחוראות בלוק אחד, אבל אונחו זההן יחד, מחנות, נארכנו יחד. הרי בירקנאו לך מהזקנו בילדיהם, וכל הזמן נסכו לב שלא יפרידנו ביננו. וב"אקל" (בטיסדר) היינו תפיד רצות יחד, שנעפוד יחד בשורה. הייתה לנו הרגשה אם אונחו נחזיק יחד ולא נאבד אהת את ההוניה - נספורד יותר טובי. זה נתן איזה הרגמת עירוד ועזרה וכוח.

יום אחד באמת קראו לנו לבлок אחר, ושם היינו צדיכים

לאבוך עוד הפעם סלקציה. אכן זה המנהל - אני רוזה
להגיד את זה בפירושו - העיסטו אותנו עדותם, והייתה
שם אס אס, כמה אבשי אס אס, ^{טאלרים} זוכרת את זה היטב,
אך החזק פול ואנחנו בנסיבות היינו נריבות לעבור
את התקל, כל סוגת הבחרות העדרות, וכשה בדקנו אותו
אנו אנחנו בריאות וטעות ולא בהרironן או מה שהוא כזה.
ואחר כך נתנו לנו להתלבש, ובצבונו לאזרחים היפניים
היינו כבר שוב שלובאות. הם נalloc עוד פריטים, סכות,
טקווע, דברים פרטיטים כאלה. ועוד לא ידענו אם התקבלנו,
ומני התקבע חוויה קבוצת העבדות הזאת.

אני זוכרת שהסלקציה הזאת הייתה מה שהוא בהפיר. אבל
כבר אז לא היינו טרוניות באוזויז, אלא היינו כבר
רגילותות לכל פיני דברים. אז זה כבר לא הפטייע אותו כי
שהתינו אותו דברים בתקלה. אנחנו כבר הבנו איך זה
הולך שם. אני רק זוכרת את הפרט הזה שבנו לקפוץ
על מקל - זה היה מה שהוא מיוחד, מצזעא לנפריו.

הזה ^{הזה} אותו לבлок. ואחר כך באמת אסאו אותו, והוזיאו
אותנו ^{אלה} לתלאגר הזה. וזה כבר לא היינו תפיכות ולא האכנו
ומאך פחרנו, פחרנו כל הזcken הזה לא אחת.

F.K.L הזה אותו מילם Frauenlager מה אלה.

זה היה מעבר לפסיב, מזר עמי אל הרכבת, ורק ישבנו עוד
כמה ימי סגורים בקרנסינה, סגורים כה ימים בתנאים
איופיים. שם גם אני חלית, קיברתי סינוסיטיס, אבל אז
באמת עזרו לי. לתוך הבלוק הזה F.W.L הזה נקבע
זוג תאומות يوم אחד בהיר, והם גם עזרו לי במדת מה.
אלו היו בנות זאני טיפלתי בהן בגייסו. ופתאום אני
רואה את שתי הבנות האלה, מלובשות יפה, עם שערות,
בראות נקיות ומטופלות, ואני מסתכלת וצואלת: אכן זה

יכול להיות מה אתן עוזרות פה? והן אומרות: כן, אנחנו
בקבוצת התאומים. אורכיהם בנו נסיבות... והן לא פרשו.
מה יהיה אחר כך עם קבוצת התאומים ידוע. ועוד שהרופאים
עשו שם נסיבות על התאומים. וכך הם צארו. אבל אני
לא יודעת אם הן צארו אחר כך בחירוב. אחרי מה שעשו
איתן. אבל זה היה הדבר חזיו, כזה, שפתחו נוכחות הבוחרות
האליה, שלרובנות יפה, והן דאגו לבן קטן. ואנו זוכרת
שהביאו לי סטפחת ראש, וזו היה מה שהוא יוציא מן הכלל
ואני שptrתי אותה כטו רליקייה, עד היום אני שומרת על
סטפחת הראש הזאת. ובשבילנו זה היה מה שהוא עצום. אין
שום נסנו ועודדו אותו קצת. והבנوت האלה דאגו לי
לאיזה שחזור תרופה, הבנوت האלה הישיגו אותה אין שהו,
ואני התגברתי על הסיכומיטים על תחילת הזאת. ~~עליה~~
זה היה כבר בסוף ~~בגביה~~, והיה כבר שלג, המכוב היה
קם ביותר, ביחיד עם לטריניות ועם האובל. אני כבר
לא זוכרת בדיקת כמה ימים ישבנו שם, אבל זה היה עוד
יותר ~~גביה~~ נרו אשר ב-^C ~~ללא~~. בלאגר היה איזה
שהיא תקוות שבכל זאת נצא מכאן. וראינו שרואות בחורות
סמן, ובנעה פחות. אבל עזר לא האמין שאחנו יונאיין.
כי כל הזcken הבחן מההשמדה היה בנו.
אבל שבקנו, בכל זאת החברות שדרו להיות ביחיד.
ולא ללקת לאיבוד. ותמיד רצינו לשבט אחת על יד הזנינה
ברגשים האלה.

ושם בכלל רק ישבנו, לא היה בכלל אפשרות לאכוב. רק ישבנו
על הרדפה. אם אי פעם טועה. היינו צפופים לנטר, ~~לא~~ ~~לא~~
כן... שכחתי לספר. היו שם שעברים, עד שבסנו השאירו
אותנו שם לילה אחד ושבו שם על הרדפה ~~על גן()~~
עכו בא הסיפור על הבחן בגדור ביתר פתא הגז שמספרתי
ורפוזתי עליו מקודם.

יום אחד הוציאו אותו מהבלוק הזה, מהקדנצינה שבה היינו
סבורים שם, ואחד נאם יכולנו לצעת רק למפקד, זו הייתה
ה走下去ות היחידה. מילנו ל^{לטביה} לא נתנו לצעת מהבלוק
זה.

הוציאו אותו והעבידו אותו צוב לטובנה. אנחנו לא שוכנו
זהה כבר לא האכנו. כבר פחרנו. עשו כבר ידענו -
טרכנה ותאי גז ומקלהת, וכל מה שהולך. ואני זוכרת
שהכニיסו אותו וצוב פקדו עליו להתפס, והכニיסו אותו
לפקוד צפרף, קון, שהיה סופר מדרגות-מדרגות בשיזוע,
^{לטביה} בזרחה אספיטיאטרונית, ובצוב הוושיבו אותו. ואני דואת ל^{לטביה}
איוזה 4 ברזים, דאשי מקלהת, והפקוד ישבה - אז אני חשבתי:
זה אנחנו כבר לא יוצאים. עשו אותנו פנוי, וכבר
פוחדים. וקרת פס ולא עתחו אם הגז, אלא
אנחנו יצאנו ממש! אחר כך הצביעו אותו, כתבו לנו צוב
אצלות-קץ ואיוזה מעילות טרטוטיות ואיוזה נעלים בלויות
ובכך הצביעו אותו, ואת טפחת הראש, שאיכני יודעת איך
שנרתוי, -- אגב, כן. נתנו לנו לתלות את הבגדים בחוץ,
על ווים. ולאחר מכן התלבנו צוב. אז את טפחת הראש על
אני פאתמי צוב חזרה.

אחר מכן נתנו לנו לחם ועוד מה שהוא לזה, תקעו לנו ביד,
ויציוו ~~לטביה~~ לצעת.

עכז בבר תחלה לנטין עמי יוצאת צוב, אחרי שיצאנו
מהמקלה^ה זהה, מטבחה, ולא הרגו אותו - האספה
אנחנו יוצאים. וכאשר תקעו לנו את הלחם, וראינו רכבת
בஹמת עוכדת בתוכה - ופקדו עלינו לעלות, והרכבת
התילה לזו, לאחר שטעינו את כל חפצם פאות הבחורות,
והרכבת התילה לצעת פאושוויך, מן המכגה זהה - אז האכנו
שייצאנו מם ולא יסיתו אותו בגזים וניצלו, כביכול,
לא ידענו لأن נגי ופה יהיה גורלנו.
אבל הודיעו לנו שאנו יוצאים לערבודה.

וכך היו בדרכ שלווה ימי, נקרונות בטמות, ולא יכולנו
להסתבל החוצה, ולא ראיינו לטענה لأن אבחנו מגייעם.
סדי פעם האיזו, וראיינו קם טמי. לפעם חילילין,
הטפדר הגרטני, בסביל זה היה להם עוד להובייל את
האטירין בגרטניה היו להם עוד קרונות ואיזו טירה,
חילילין היו להם עוד בסביל לטר על יהודים...
כעבור שלווה ימי, נקרונות, עם הלחם אחד שנתקו,
ועם האיזיות, איך מהוביילו אותו עז - הגענו לבקרו
הטיוען.

ובאנתיים הצלחנו סדי פעם להציג ולקרוא את התהבות.
ונני הבנתי שתווד ידיעת הגיאוגרפיה של גרמניה אבחנו
נושאים מעובה. אבחנו מתרחיקת טמזה. קרא תחנות.
GLATZ
ופעם אחת גילינו אבחנו עורבים על יד
ידעת אייבַּ נמצאת, וידעת אבחנו נושא
בכיון מערבה.

עד שהגענו כעbor שלווה ימי. שבו פקדו علينا לצתת.
ובתחנה ראיינו SACKSCH-KUDOWA Herzschlag. אני זכרתי סטמי שהוא
שׂקודהה זה "קְלָם-אַלְמָנִימָה". בגרטניה. זו הויזי או אותו
טהקרונות והתחנו ללבת. סיידנו אותו בשליות והתחלו
ללבת. ואבחנו לא הויזי הרבה וזה וראיתי זאת בכיביש
ספראה ועל השلط כתוב: "נאולד 6 ק"ט". ובשבחו ראיינו
את זה כמעט שהחלנו להשתגע, כל הרציות היו בקובצת,
אפרו: מה זה, אבחנו כמעט בבית איזה עגו;opsis או אותו
אבחנו ♀ חמישה קילומטר מנאולד, זה על יד הבית שלנו.
חביבו אולி נוכל לברוח, ואבחנו מטבחים -- מטבח סfine
זה תקף אותו, איזה עגו.

עברנו, והלכנו, הסביבה הייתה יפה מאוד. הריבס פידעריס,
ובתים, ווילות, סביבה פארד יפה. עוד לא ידענו لأن אנטיכנס
רמא יעשה אותו.

כעbor שעה בערך נכנסנו לטחנה וראיינו כל פיני אנטיכנס.
ראיינו אסיריך דומיניך, וראיינו שאלה פדים לא של הצבע

הגרטני, וגרוזיניט -- אחר כך נודע לנו שם גרווזינים
שברויי מלחמה. וראינו עוד אנשיים. זה היה מבחן עבום.
אנחנו עוד לא ידעו בדיקת כתף יס. אם. אבל כפי שדיברו
היו שם אלג'ירים איס.

ואם הבחורות היהודיות הבנויות למבחן נפוד תהיה עוד
בגדר בוגר המבחן הנדרול על השבוריין. ובתקופת זהה, כ-Sackisch
היה בית חרותה שהיה פעם סטוייה או בית חרותה לאנטטיל,
ושיבנו אותו אחר כך, ולב היה אחיד כך חוק מהתעשה
הכבד. בית החרותה הזה ייצר בארץ פירוח חלקו אוריון.
חלק טכני של האוריון נקרא "Flugzeugnabe"
(איכני יודעת איך זה בעברית, הראש, האף של האוריון
ספרטיבי בו את המכחים, הפרופלי). חלק זה סורב מכל
טני חלקים קטנים, זעיריים, טבאים וכל מיני חלקים. ואות
חוק זה ייצור בבית החרותה הזה. והיתה מחלוקת האם של
המכחים וחלקי הפרופל הנדרולים, שם עבדו השבוריין
הרוסיים, הגרוזיניטים האלה. ואם הבחורות בטירותו ליטדו
את העבודה ⁵ בזאת המכחוות, תוך כתה ימיב, שלושה-יומיים
היינו צרכות למסוד את כל התהליכים האלה. וחילקו את
כך הבחורות למקומות. חילקו אותן לשתי טטרות. שכרת
אות הייתה 12 שעות. ושבוע עבדו ספרת יומם ושבוע עבדו
מספרת לילה. סיידרו אותן בתה ^f בבלווקין. אך כך קראו
לפייך. ובעיר הסטוחין שבית החרותה, וקבעו סטם: זה וזה
יעבוד שם, בחלוקת ההשזה או החרטות, או הנטסטאץ. —
כגון להאה.

אני שוכן, עם החברה שלי, אפרדנו ביחד יד ביד כדי שנוכל
להגיע יחד לעבודה אותה פצנרת. וכך אמרנו קרה. קבעו
את כל השורה שלנו לעובוד בסונטאץ, אז החברה ואני עבדנו
בספרת אחת. זאת הבדיקה מהזקתי אותה ביד והוא אוטו
כל זמן באושוויז כדי שנוכל להישאר ביחד.
עבשו התחילת העבודה. זה היה דבר לא קל. עצם שעבדנו

אולי זה החזיק אותו אין עוא, וזה לא היה דבר גרווע
ספחים זאת. כי במקרה עברו היה הרבה יותר גרווע.
אבל התכאים היו קשים. לא היו לנו נגידין. עד שקיבלונו
בגדיים (אבי אולי אטפר על כך עוז אחר כך) היכנו באותו
שחנות דקיקות, והיה חורף, והוא היה שלג, היה ברוך. ועליהם
לא היו. הנענדים עלי התקקלו פהר פאוד. אני זונרת
מה עשינו בnight החרוטה: היו כופסאות קריסטן טוחות
של מיסבייך (אבי לא יודעת אם אתה יכול ^לתודה לך את זה),
כופסאות פרזנטות של מיסבייך, הקומץ היה ברוך זה.
לקחו את הקרטוגרפיה האלה ועם חוטי ברזל קדרנו את זה
על רגליים, כדי שלא נלך ייחפות על רצפת הבטן, ואז
היה חורף. אני חשבתי שזה ^{כגון} הפיע לא נאנץ האלה
לעורדים האיביליים. והם כנראה דרשו מה-אסדאם שילביזו
אותנו, ציגנו לנו מה שהוא לנעול או לאבו. ^{אנו}
ואז קיבלונו בגדי סיריך. אבי זוכרת פלאורות ^{אַבְגָּדִי}
האסידיים ^{אנו} - שמחנו שקיבלונו שמלה, וזה סדרטוס קיז
אל. שמלה עם שרול. וכל אחד פידר, ותפר את האורט
ואת השולידיים, ופה שגזרנו תדרנו את החגורת. אני זוכרת
שחנת קבו במנת לחם. אני זוכרת פיטו. ואות החוטיפ הרצאנן
נחשיכות. כי היו ^{טפלות} טפלות - לכל אחת הימת טיפה דקה.
בכדי להתחטט היו שוממת תמיד שתי חגורות יחד, ואני
זוכרת שמייה אחת עז ואחת מתחת, וכך הסתדרו. אני
זוכרת שהיינו בזיהרות ורצאים את החוטפים נחשיכות
וכך כל החדר רכש מחסם, או כך כפה בחגורות יכשו מחסם.
והימת עם מטבחה בשבייל ה-אסדאם בטור המכחנה, וכך תדרנו
לנו, וביניינן אין שהוא ישב את הבראה. וכך קיבלונו
עליהם עז. זה היה מה שהוא זרועתי, אבל לפחות היה
מה שהוא על רגליים, ולא היכנו ייחנות. וקיבלונו גם
פעילים יותר טובים. וכך שהיינו פחות או יותר מלוונחים.

בכל זאת הקורד היה עז, ו אז גם קפאו לי הרגליים
בגופתו זמן. וכך הלכנו. היינו צדיקים למחוץ את הבדים
עם הפרק, זה גם כן לא היה כל כך קל, וזאת היה עזה
היליכת, אבל תחכפנו בסחיבת הבדים. ואט הפרק לקחו
לכיתת החרכות אַתְּהַבִּית⁷. פעם אחת אכלו פריך בצהרים,
ושפעם אותה (בזהיתה שפירת יום אכלנו אורתו בצהרים,
וזזו היהת באסם הארווחה היחידה הפטשית, פריך ספיך
פחחות או יותר) וכשעבדנו שפירת לילה אכלנו בהפסקה
בailleה. הפטשת היהת 12 שעות ובין זה היהת הפסקה על
אולי 40 דקות, כך ניכלו לאכול. ואז גם לקחו את מנת
הלים. קיבלנו מנת לחם צעירה וחילקנו כך שיהיה לנו
גם לבוקר וגם צהרים, שתהיה תפיר פרוסה אחת.
וכך עבדנו.

כפי שכבר סיפרתי ליטדו את הבחרות את העבודות המקצועיות
ועבדנו בכל הנסיבות איזינתי.

אני עבדתי במחלקה שקראו לה פונטאז', הרכבה. אני
עבדתי את כל ההסבבים על ההרכבה. זאת אופרת, קיבלנו
את החלקים הבודדים ואת אגוף הגג, כל זה עז בבית
ההרשות, וחלק עז כב הפעליים. (את העבורה הכח קשה
בಚרטות הגדולות ביותר, העבקיות, עיבדו את הגוף
את זה עז פועליב. היו כל פינתי דרפתים, בלגים, צ'כעשים
אליה שעורף לקחו אותם לעבודת כפייה). א בל לא היהת
אפשרות להידבר איתם, אלא שועט ביותר. כי蒿-הטsegichot
של האס-אס הסגיחו עלינו ברגע מיוחד. על הפהנה
שלנו, על היהודיות, הטsegicha נשים של האס-אס-אטורה
הפעלה. פה יי' הרבה פאור לסדר, ואני חשבתי שלא
יספקלנו הזמן.

טוב, לעת עתה את יכולת מספר.

ת סיפרתי לך אטמול לא בהקלטה שטנישינו לעשות סבוטאז',
חבלת בכל מקום זיכולנו. ואנחנו ידענו שכל פוגה זייבור
יוכל להאי את הקצב. החומר כבר היה אז א גרווע, אם
לא כווג שהיה סוף 44', התחלת 45', ראנץ זורכת היטוב
כל דבר שבשער, כל בורג אהיינן אדריכים להבריג בגוף
קונשבר - הוא נשבד כי החופר היה גרווע פאווד - לך לנו
ורבה צפן להוציא את הבורג השבור; או זקראנן למכהל
העborde הגראמי זיעזר; וככו'; ו אז אנחנו זפנסנו. תמיד
אפרגנו: החומר הוא גרווע, ואיננו מחזיק מעמד. לעיתים
בשבר למכהל עborde בורג גם כן, וזה הוא נוכח לדעת
זה קורה גם כן, שהחופר גרווע. אַזְחָנוּ ידענו שכל דבר
אונחנו יכולם לעשות כדי להאי את הקצב - זהה מעין
חבלת וסאבותאז'. אבל היו הרבה דבריב שגילו. וועלחו
את הגופים הסוגטידי, הסורכידי, שלחו אורות חזרה
לתיקון. אבל כל חזרה ידענו שזה בכל זאת סאייט קזט.
וכך עבדנו.

התזונה הייתה ירודה ביותר ודללה ביותר. ולאט לאט
אונחנו ירדנו לגמרי. היו לנו עוד קצת כוחות. אני
הירוב לא שבינה איך בכלל היינו מסומלים -- ליטל,
חברה אהת ואני עבדנו באיזון הגוף הזה (ענוי לא רוזה
להסביר פרטיהם) אבל היינו אדריכים להבריג גוף שהיה
לו שקל של 40 קילו. והנטול הזה כמו פזקנות היה
גדול וכבד בן 40 קילו, ובתגובה היינו אדריכים
להבריג שליטה גוראים כאלה, (או ארבעה, לפי סע 80%)
ולפי המזג אם זה שלוטה פרטיהם או ארבעה פרטיהם
היינו אדריכים להבריג מכל האדריכים ואחר כך לאזן.
זה היה כבד ונחנו בכל זאת עשינו את זה, הצלחנו
כדי לשובר את הגב, עם הכוחות הדלים שהיו לנו. כי
אונחנו היינו ירודים לגמרי כבר, בגין התזונה הדרלה
זהה. אני לא רוזה לא היכנס לפרטים עכשו. בכל זאת
הצלחנו.

אחד כך לאט לאט היגיע מצב טלא היה חופר בכלל, ולא המשיכו לעבוד. ישבנו במחנה. ו אז נתנו לנו לחפור בתוך המכינה. חלק הב�ורות חפרו בחוץ, בחפירת תעלות, חפירות הבניה אנטיד-אויריות. ו חלקנו חפרנו בתוך המכינה. בור עזרוב. ואבחנו לא היינו בטוחים אם לא תוך הבור הזה יכניות אורתנו ווירדו בנו ויעשו פנוי ברד קבורה. כי ירענו כבר על דבריך כאלה. והברוד שהצרכנו לחפור היה עפוק יותר ויוטר, והיה בו חיפר קשה כפו - אני לא יכולת לתאר את זה, - חיבר אפור; וכך הצרכנו לאט לאט לחפור. אבל אנחנו ^{היהי} לא יקרה הדבר, והכלחפה תיגפר. כי בכל זאת לא היינו לגסרי סגוריך, וקיבלנו ידיעות. היהות והיו זרים בתוך המכינה קיבלנו ושלנו. והיתה שם רופאה יהודיה שלא היה איזה שהיה גיטה החוצה; והיא תפיד הביאה ידיעות. אני זוכרת שפעם מצאתי פיסת עתון איפה שהוא, או בבית חרושת או ברחוב. על כל פנים חטמתי את זה ושם הייתה פזה של הריד. ולפי הידיעות שקיבלנו מהווים התקדמות היינו יושבות ועוקבות אחרי אהודעות על בנות הברית והצעה הרומי. וכך הרגענו זהה מתקדם, וידענו זהה מתקדם. ושהשחור לא יכול להיות רחוק. וקייםנו בשאר חיים.

אותה תקופה גם חלית. וירדו כל כך שבאתי לחדר החוליות. והיינו מט באניפת הכוחות, קרוב לסוף. אז באמת היזיל אותנו הצעיף. היה פועל אחד שחביב תרומות ^{אליהם} בנאכוד, העיד לקרובה. וחברה אחת שהיה ^{הΖΕΥΣ} והישגה מטבחו אותן, נתנו לנו אחר כך את המרפא. וזרוב התאורשנו קצת ויצאנו לחדר החוליות. כי בדרך כלל חדר החוליות היה כמעט מושת בטוח. ויצאנו ושוב התאורשנו קצת. אני טבק את סליחתך. עכשו אנחנו נצורך לגמור. לטרות שלא נשאר הרבה נצורך לבסור את ההקלטה בפעם אחרת. אני סורה לך מאור. חתימת המרואיינט גלאץ (ג'ן ג'ון גלאץ)

